

Muusikaaleht

UAXAMEISTER ALEKSANDER LÄTE

NR. 1

JAANUAR

1940

Helikunstnike aadresse:

Arder, A., konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, Vismari 17-a—11.

Avesson, Elsa, klaverisolist, saade, Vabriku t. 23—1, tel. 432-21.

Brauer, Evald, konservatooriumi õpetaja, flöödi- ja teooriatunnid. Valdeku tän. 74, Nõmme.

Brinkmann, Kurt, viiulikunstnik, tunnid. Tartu 12—21 (sissekäik Reimani t.).

Johanson (Vetting), Vera, pianist, saade, Narva 50—12.

Falk, Violetta, saade, klaveri- ja teooriatunnid, Reimani 24—7, tel. 323-71.

Gents, Harry, klaverisolist, klaveriõpetaja, muusikateooria, S. Tatari 10—12, tel. 425-74.

Prof. Hellat-Lemba, L., konservatooriumi vanem lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta t. nr. 3—4, tel. 464-84.

Indra, Paul, Virmalise (Rukkoviuse) 26—10, tel. 426-20.

Järv, Ida, kontsertilaulja ja lauluõpetaja, Harju 29—4.

Koha, Tekla, Riigi Ringhääling, Vismari tn. nr. 26—7.

Kõrb, Aino, pianist, Weizenbergi tn. 15—1, tel. 301-08.

Tamm, Aino, laulukunsti stuudio, Tina tn. nr. 23—30, tel. 302-40.

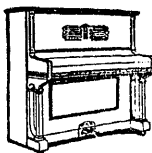
Tenno Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Aiavilja tn. 4—32.

Tobias, Silvia, harfikunstnik, konservatooriumi õpetaja, Kaupmehe 24—10.

August Permanna, O.-ü. „Esto-Muusika“ ja Tallinna Konservatooriumi klaverimeister ja -häälestaja, Tallinn, Gonsiori 43—2, tel. 320-51.

Muusikamuseum:

Müürivahe tn. 12, avatud: pühap., teisip., neljap. kella 12—14.

Klaveritööstus

K. Saar

Liivalaia 64

Telefon 457-01.

Soovitab
otse töökojast

pianiinosid.

mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võrdsed välismaa kuulsamate firmade omadega. Parimaks tõenduseks—ostud ja soovitusel muusikatundjailt.

MUSIKALEHT

1940. XVII. AASTAKÄIK
ÜHES NOODILISAGA

E. L. L. liikm. — aastas	Kr. 2.50
Teistele	3.—
Välismaale	4.50
E. L. L. liikm. poolaastas	1.25
Teistele	1.50
Välismaale	2.30

ILMUB 10 KORDA AASTAS
TELLIMISI VÕTAVAD VASTU
KÕIK POSTIASUTUSED

TOIMETUSE JA TALITUSE AADRESS:
TALLINN, LAI TÄN. 11. TELEFON 431-82

SISUKORD:

Aleksander Läte sellena, kes ta meile olnud — A. Kasemets.
Natuke vestlust Enn Võrguga — E. L.
Koorilaulu toodang 1939. aastal.
Ühislaulu võistluse tingimused.
Viigem kunst lähemale rahvale — Ida Järv.
Noodinimedest ja nende arengust — Leho Võrk.
Muljeid koolimuusikalisest kasvatusest Saksamaal — Riho Püts.
Kui viiul hakkab surema — G. Michelson.
Ooper ja kontserdid.
Mitmesugust.

Järgmine „Muusikaleht“ ilmub veebruari teisel poolel.

Muusikaleht

A. KASEMETS

Aleksander Läte sellena, kes ta meile olnud

Vanameistri 80 a. sünnipäevaks

12. skp. pühitses meie muusika vanameister Aleksander Läte oma 80. sünnipäeva ning jõudis seega esimesena ja seni ainsana meie helimeistritest vanaisa auväärsesse ikka. Seda erandilist aupäeva tähistati nii Tartus kui Tallinnas suurejooneliselt pidulike kontsertaktustega, mis neil valitsenud siira südamlikkusega ja otsese soojusega kujunesid ülevaiks tänu- ning austuseavalduse hetkedeks teeneterikkale juubilarile. Neid tänu- ja austusetundeid jagas aktuslastega ilma ühegi kahtluseta ka kogu meie maa, kuna juubilaril kõrgeväärtuslikud vaimsed päraldisid on saanud juba ammu kogu rahva omanduseks.

A. Lätte kaheksakümnest eluaastast laugub täpselt üks pool eelmisse ja teine praegusse sajandisse. Seega on ta ajaliselt kahe sajandi laps. Need sajandid erinevad aga teatavasti üksteisest suuresti ning see erinevus avaldub ka A. Lättes kui muusikamehes, eriti tema loomingulises osas.

Meie rahva sotsiaalpoliitiline olukord läinud sajandil, kaasa arvatud ka selle lõpuosa, oli Vene valitsuse survepoliitika tõttu kõlke muud kui soodne sihiteadlikuks ja laialauluslikuks rahvuskultuuriliseks tööks. Süstemaatlike venestamispüüete ning rahvusliku tagakiusamise sumbunud õhkkonnas 80. ja 90. aastal ei saanud kuidagi juurduda ja idanema hakata rahva enese vaimsed alged ja nägu ning sisu omandada rahvuslik omakultuur.

Paremikki, mis ennast sellest survest kuidagi läbi murdis, takerdus valitseva saksa-pärasuse kammitsaisse ja ei suutnud tõusta kõrgemale selle vähemväärtusliku osa dilettantlikust järgiaimamisest.

Selle sumbunud ajajärgu laps on ka A. Läte oma eluea esimesel poolel, evides kõiki selle voorusi ja nõrkusi: püüdlikkust — rühkida raskete olude kiuste vaimse val-

guse ja iseseisvuse poole ning nõrkust — alistuda ajavaimu ja -maitse mõjutustele.

Kandes oma veres lauluarmastuse ja muusikaande idusid, mis ta oli saanud päranduseks oma emalt, omal ajal Helmes tubli koorijuhatajana tegutsenud kooliõpetaja Saksi tütrelt, keskenesid ta vaimsed huvid juba varakult laulule ja muusikale ning sundisid teda otsima ja ära kasutama kõiki neid vähesed piiratud võimalusi, mis tollal olid olemas pisutki laialdasemate muusikaliste teadmiste omandamiseks. Saanud oma muusikahuvile uut tõuget Rõngu kihelkonnakoolis selle muusikaandelise juhataja A. Roosmann'i tegevusest laulu- ja puhkpillikoori juhatajana, ta siirdus 1876. aastal Valga seminari, mis oli tollal parimaks õppeasutiseks meie maal eriti muusikalise hariduse andmise alal. Selle suureandeline juhataja ja muusikaõpetaja J. Zimse, kelle taimelevast meie maa oli saanud juba varem rea tublisid koorijuhte ning asjaarmastajaid heliloojaid (Kunileid, Saebelmann, Thomson jt), pani ka A. Lätte muusikalistele eeldustele sedavõrd tugeva teoreetilise põhja, et kohe seminari lõpetamise järele (1879. a.) ta oli suuteline rakendada oma teadmisi ja võimeid nii koorijuhina kui lauludeloojana praktiliselt tegevusse.

Puhjas, kuhu ta valiti veel samal aastal kihelkonnakooli õpetajaks, asutas ta laulu- ja mängukoord. Juhatajana sellel alal ta liitus kolleegidest koolimeistritega, kes suure innu ja armastusega üritasid meie rahva lauluoskuse arendamist, et edasi viia tema üldist muusikakultuuri, kuigi nende endi puudulik ettevalmistus ja vähesed oskused ei soodustanud alati soovitud tulemuste saavutamist. Ka Nõos, kuhu A. Läte siirdus 1883. a. kihelkonnakooli õpetajaks ja kös-

A. Lätte juubeliaktus „Estonias“; esireas vasakult neljas — juubilar

ter-organistiks, jatkas ta koorilaulu arendamist sama innuga.

Arenedes muidu tolleaegseis kitsais kunstilistes raamides ja valitsevate arusaamiste piirides, erines ta kooritöö aga siiski tunduvalt teiste kaasaegsete omast. Kui tollal koorid tavatsesid laulda päämiselt saksa järelromantismi ajastu sentimentalseid laulukesti, ilmus Lätte kooride töökavasse ikka sagedamini tema enese loodud algupäraseid palasid. Ja see viitas nagu endeliselt vajadusele suunata meie koorilaulu harrastus eesti omaloomingule ja vabastada ta võõra toodangu vajadusest.

Ent ka A. Lätte enese loomingu polnud vaba tollal valitsenud saksapärasuse mõjutustest. Zimse'lt omandatud muusika-teoreetilistest teadmistest piisas küll lihtsamate koorilaulude loomiseks valmis mustri teeskujul, kuid oma individualiteedi kujunemiseks ja iseseisvate radade leidmiseks ei jatkanud neist küllaldaselt.

Ja nii meie näemegi A. Lätet jäljendamas oma esimestes loomiskatsetes tollal meil nii ohttrasti kasutamisel olnud ja sügavalt rahva maitsele sööbunud saksa sentimentaalset meeolulaulu. Enamikust tol ajajärgul tema poolt loodud koorilauludest hõõgab sama õrnutsevat sentimentalisimi magusust, mis iseloomustab niihästi saksa järelroman-

tismi ajastu liedertafellikku laulu, kuna neis on kasutatud eeskujuna spetsiifilisi meloodilisi käike, hoigelisi aktsente, tundelisust markeerivaid tenuto'sid ja teisi erivõtteid, mis sellelaadilises loominguks on kujunenud trafareetseiks ja teevadki selle nii imalaks.

Siia kuuluvad tema tolleaaja loominguks osalt väga populaarseiks saanud laulud „Oh võiksin ma linnutiivul“, „Ööbik“, „Sulle, sulle, isamaa“, „Kuldrannake“ ja mitmed teised. Avaldatuina trükis, päämiselt „Oleviku“, „Isamaa kalendri“ ning „Laulu- ja mängu lehe“ noodilisesades, levinesid need kiiresti ning muutusid ajajooksul väga populaarseiks, tänu nende meloodilisusele ja ilutsevale meeolule, mis oli nii lähedane tolleaegsele maitsele.

See tihe vaimusugulus saksa sentimentaalsete järelromantilise laululoominguga iseloomustabki A. Lätte tolleaegset toodangut ja teeb mõeldunud sajandi A. Lätte selle ilmetu ning halli sajandi tüüpiliseks esindajaks — püüdlikuks, kuid kõrgemaks ja iseseisvamaks lennuks siiski nõrgatiivaliseks asjarmastajaks.

Ent A. Lätte loomupärane muusikaanne ning sisemised kunstilised tungid olid suuremad, kui et alatiseks rahulduda Zimse'lt omandatud piiratud teadmistega, mis ei võimaldanud neile tungidele iseseisvat ja

ulatuslikumat avaldumist. Nii Puhjast kui Nõost (mõlemad asuvad Tartu lähedal) käis ta sageli Tartus kuulamas paremaid muusikalisi ettekandeid ning täiendamas oma muusikalisi teadmisi ülikooli muusikaõpetajate H. Zollner'i ja H. Harthan'i juures. Mitte tulutult ei sündinud see: käsi käes kompositsioonitehnilise oskuse täienemisega avarus ka tema kunstikriitiline meel ja hakkas kristalliseeruma oma individuaalne pale. Ikka vähemaks jäid võõraste eeskujude otsesed mõjutused ning üha selgemini hakkasid tungima esile need omapärased joonekesed, mis eriti tema hilisema loomingu teevad nii isikupäraseks, puht-lätteliseks.

Nimetagem siinkohal vaid selliseid sügava meeleoluga ja tugeva ilmekusega laule, nagu „Tuksuv süda“, „Unenägu“, „Kallis Põhjala“, „Kui on kadund kodumaalt“, „Ärka üles, isamaa“, „Kostke, laulud“ ning mitmed teised.

Samal ajajärgul hakkas avalduma ka A. Lätte kaldumus kasutada mees- ja segakoori ühiselt laulu suurejoonelisemaks ning mõjukamaks üleshitamiseks. Selles vaimus kirjutatud „Laul rõõmule“ (Schiller'i samanimelise oodi sõnadele) ja vaimulik laul „Värvad säravad“ kuuluvad tema loomingu paremiku hulka, kusjuures esimene neist on seisnud korduvalt meie laulupidude kavades.

Sel perioodil valminud ja enamikus ka triikis avaldatud laulud olid juba suureväärtuslikuks rikastuseks meie tollal veel üsna vähestele algupärasele laululoominguks mitte üksi arvuliselt, vaid esijoones just oma sisulise väärikuse ning järjest ilmekamalt esile kerkiva algupärase poolest selle sõna parimas mõttes.

Ent A. Lätte tungid käisid veelgi suurema järele: ta tahtis viia oma võimeid ja oskusi täielise küpsuseni ning pääseda selleks muusikaülikooli. Koolmeisteri pisikene palk ei võimaldanud aga selle teostamist kaua. Alles 1895. a., seega juba 35-aastase mehena õnnestus tal ainelistest takistustest üle saada ja astuda Dresdeni konservatooriumi, kus ta õppis kompositsiooni prof. Draeseke ja klaverimängu prof. Sherwood'i juhatusel. 1897. a. jõudis ta oma õpingutega lõpule ning pöördus kodumaale tagasi, nüüd juba kutselise muusikamehena.

Kaheaastase Dresdenis toimunud studiumi tulemused avalduvad tema järgnevas loomingu selgekontuuriliselt. Ta kompositsiooni-tehnilised vahendid on avardunud ja mitmekesisunud märgatavalt ning need võimaldavad ta veelgi enam isikupärastunud intensionidele palju rikkalikumat ja värviküllasemat väljendust.

Sel perioodil loodud laulud, nagu „Kui on kadund kodumaalt“, „Ei ole unenägu see“, „Küla kõrtsis“ jt., eriti aga ta mees-

koorilaulud, nagu „Mu tuba on väike“, „Kevadel“, „Unenägu“, „Pilvedele“ ja mitmed teised on A. Lätte loomingu parimad üldse ning kuuluvad sellistena kogu meie kooriloomingu silmapaistvamate toodete hulka.

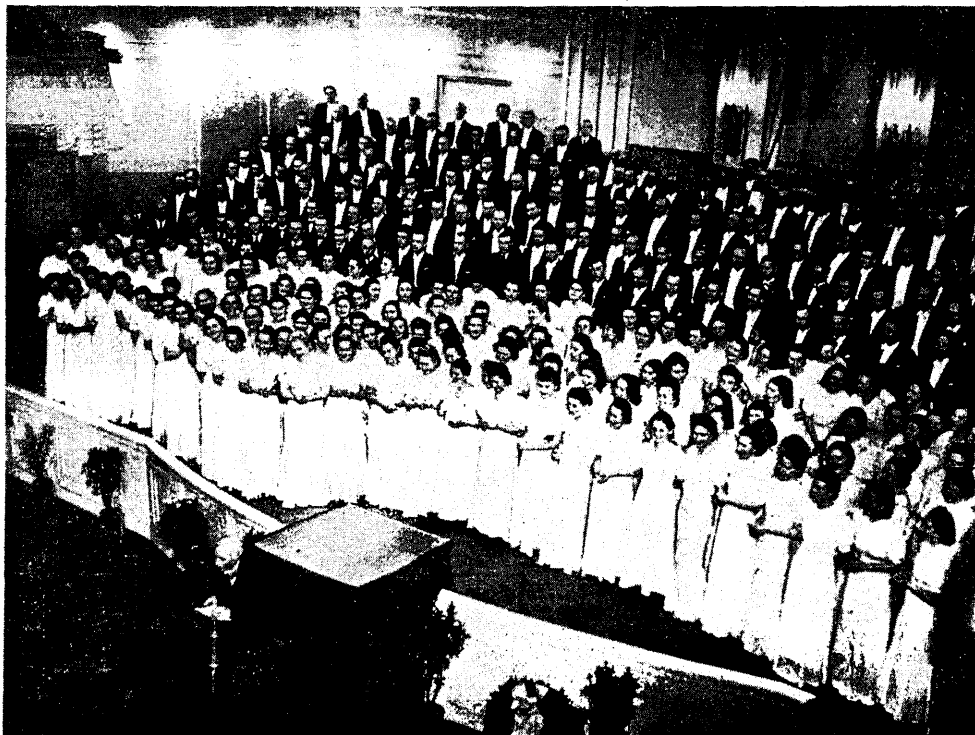
Samast ajajärgust on pärit ka tema monumentaalsemaid vaimulikke koorilaule — suur ja raske „Kõjuigatsus“, mis muide oli Pärnumaa II laulupeo kavas 1902. aastal.

Meloodiline jumekus, harmooniline värvikus ja värvikus, modulatsioonide karakterlikkus ning punkteeritud ja trioolitud rütmirahutu teravus ühes vormimõõdulise arhitektoonikaga ning tugevast tunglevusest elustatud meeleoluga iseloomustavad selle perioodi loomingu ja vajutavad sinna puht-lättelise pitsati, mis annab nii ilmekat endapalgelisust.

Oma teadmisi ja oskusi püsiva järjekindlusega täiendades ning käsi käes sellega ka ise sisemiselt üha avardades ja isikupärasemaks muutudes oli A. Lätte arenenud sajandi lõpuks saksa liedertafelliku koorilaulu jäljendavast heliloojast-asjaarmastajast tugeva individualiteediga heliloojaks-spetsialistiks ning astus üle uue sajandi künnise juba täitsa iseseisva meistrina — suutelisena väärikalt täitma selle uusi ja üha suurenevaid nõudmisi. Sajandite vahetus eviski meie ühiskondlikus elus üsna pöördelist tähendust. Selleks ajaks oli meil, valitsevate raskuste kiuste, tekkinud juba üsna perekas noor aateline ning rahvuslikult häälestatud haritlaskond, kes koondununa päämiselt meie kahte suuremasse linna — Tallinna ja Tartusse, asus võitlushimulisena tegutsema nii vaimsel kui ka majanduslikul, ühiskondlikul ja isegi poliitilisel alal, — Tartus „Postimehe“ toimetaja Jaan Tõnisson'i ja Tallinnas „Teataja“ toimetaja Konsantini Pätsi juhtimisel.

See rahvusliku eneseväärtuse rõhutamine ja sellele eluõiguste taotlemine sündis üheaegselt ja võrdselt kõigil aladel: kõikjal tulid väärtused ümberhindamisele ning võõrsilt laenatud tõekspidamised uutega asendamisele. Ka muusikaelu, mis oli seni kulgenud päämiselt saksapärase sõiduvetes ja püsinud kunstiliselt vähenõudlikul tasemel, vajab vabanemist sellest tardumusest, juhtimist oma rahvuslikele kunstiteedele ning selle sisustamist oma vaimuga.

Uue sajandi A. Lätte ilmelt tugevasti isikupärane ja kunstiliselt kõrgeväärtuslik loomung kujuneski selleks uue vaimu kehastuseks, tema „Küla kõrtsis“, „Unenägu“, „Pilvedele“ ja teised toredad laulud meie oma kunstilise hinge peegeldusiks, nagu seda vajab oma vääristamiseks too uus aeg. A. Lätte-asjaarmastaja oli kasvanud koos ajaga A. Lätteks-meistriks ja oli

Tallinna ühendkoor kontsertlaval; kõnepuldis juubilar A. Lätte

nüüd suuteline sisustama selle uue sajandi muusikaelu sama väärilikalt, nagu seda taotleti teha kõigil teistel vaimseil aladel.

Nimetatud sisustamine ei piirdunud ainult koorilauluga, kuigi selle osatähtsus jäi ka uuel sajandil endiselt põhiliseks. Uus aeg vajab päälle koorilaule ka muid muusikalisi vorme ja A. Lätte andis neidki.

1904. a. ilmusid temalt neli soololaulu klaveri saatel („Primula veris“, „Kiigelaul“, „Alpilill“ ja „Hää nõu“), mis on esimesi eesti soololaule. Samal perioodil valmisid tal ka suuremad instrumentaalteosed — avamäng „Kalevala“ ja meeleolupala „Tempo di Mazurka“ orkestrile ning F-duur keelpillide kvartett, mis on samuti esimesi sellelaadilisi teoseid eesti muusikaloomingus.

Meie muusikakultuuri rikastamise ja väärastamise toime Lätte loomingu kaudu oli seda laulatuslikum ning hulkadesse tungivam, et ta intensiivse loomingu tegevuse kõrval oma teoseid küllalt nobedasti trükkis avaldas. Tema laule on jatkunud avalda-

miseks „Oleviku“, „Eesti Postimehe“, „Laulu ja mängu lehe“ ja teiste eriväljaannete noodilistes ning mitmesugustes laulupeonootides, aga ka mitme eriraamatu koostamiseks ja väljaandmiseks. Viimaseist on ilmunud:

1883. a. „Kuus Laulu Tenori ja Baritoni Soolole“, Op. XI; 1890. a. „Seitse laulu“, Op. 12.; 1900. a. „Isamaa ilusal väljal“; 1901. a. „Aleksander Lätte Segakoovid“ alajaotusega „Loodus, Süda, Isamaa“; 1902. a. kaks üksiklaulu — „Prii on jälle meie rahvas“ (sega-, mees- ja lastekoorisäädes) ning vaimulik „Kõjuigatsus“; kahe- ja kolmehääsete marsilaulude vihik „Sõja laulud“, Op. 23, millest osa ilmus 1905. a. ka meeskoori ja 1914. a. segakoorisäädes sama nime all; 1905. a. „Kodused helid“ (sisaldab päälle A. Lätte laulude veel 4 R. Tobiase ja mõned K. A. Hermann'i laulud); 1906. a. „Aleksander Lätte Meeskoovid“.

Lisaks loetletud koorilaulukogudele ilmus 1902. a. ka A. Lätte väike kantaat R. Kallase sõnadele „Rändaja ja tähed“ —

Koosviibimine A. Lätte austamiseks

„segakoorile, soprani ja baritoni soolole klaveri ehk oreli ja keelpillide koori kaasmängul“.

Ainuüksi sellest kokkuvõtlikust loetlusestki nähtub, et neid väärtusi, mis A. Lätte saatis rahva hulka uue sajandi algaastail, oli palju. Just see annabki A. Lättele selle õige kaalu ja tähtsuse, mis ta evib meie hellilojate peres, vähendamata seejuures helilooja-asjaarmastaja tegevuse osatähtsust eelmise sajandi muusikaelu rikastamisel.

Uue sajandi tungid ja otsingud ei rahuldunud ka praktilises muusikaelus senise diletantliku vähenõudlikkusega. Siingi kerkisid üles uued taotlused ja vajadused, mis tahtsid näha ka reprodutseeriva muusika väljumist mitte ainult „mõistliku ajaviite“ vähenõudlikelt asjaarmastuslikelt alustelt, vaid tõsise kunsti süvendatud lähtekohtadelt.

Ka nende nõuete esimeseks uue sajandi realiseerijaks sai A. Lätte. Asunud 1900. a. Tartusse elama, ta koostas eesti üllõpilastest, koollõpetajaist, gümnaasiumi vanemaist õpilastest ja teistest asjaarmastajaist pillimängijaist arvuka sümfoonia-orkestri ning hakkas sellega läbi töötama sümfooniilist muusikat. Oma töö tulemused esitas ta esmakordselt avalikkusele sama aasta 19. novembril „Bürgermusse“ saalis korraldatud kontserdil. Sellele hästiõnnestunud kontserdile lisanes järgnevail aastail veel mitugi teist, millede kavas oli väiksemate sümfooniiliste teoste kõrval alati ka üks klassikaline sümfoonia.

Nende esimeste eesti sümfooniakontsertidega kindlustas A. Lätte endale samuti sümfooniilise muusika harrastuse algataja ajaloolise teene.

Veel enam. Asutanud 1901. a. tüseda meeskoori ning varsti selle järele perekas segakoori, ta asus ka esimesena klassikalise oratooriumi süstemaatlikule kultiveerimisele. Haydni „Loomise“, Händeli „Juudas Makkabeuse“ ja teiste vokaal-instrumentaalsete suurteoste esitamine täie ansambli — koori, orkestri ja solistide — poolt hästi ettevalmistatud efekandes eesti ettevõtteks oli ka selle muusika-liigi harrastuses ajaloolise ning pöördelise tähendusega sündmuseks, kusjuures Lättele jääb nende algatamise ja läbiviimise ajalooline teene.

Kuigi see töö katkes 1907. aastal järsult A. Lätte haigestumise tõttu, ei kadunud tulemused enam. A. Lätte oli juhtinud eesti muusika tõsistele kunstilistele radadele ja annud sellele väärrika kunstilise sisustuse. Ta oli püstitanud ka uued kunstilised tähised selle ala edaspidiseks arendamiseks. See arenemine läkski neid radu kaudu siitpääle jõudsasti edasi, suunatuna otseselt eesti iseseisva rahvusliku muusikakultuuri tähistele poole.

Nende tähiste lõplikuks kättevõitlemiseks toimunud järgnevast hoogtööst jäi A. Lätte tervislikel põhjusil küll üsna kauaks täiesti eemale ja ka hiljem tervenemena pole ta enam aktiivsele tegevusele rakendunud. Kuid looval alal on ta kuni viimase ajani nüüd juba perekaks kasvanud nooremate generatsioonidega südilt kaasa löönud ja lisanud oma varemale loomingule päälle väiksemate asjade mitu suurteost, nagu „Antiikmodern sümfooniiline tants“, „Vabadusristi-Vendade marss“, „Sõja sümfoonia-kantaat“, kantaat „Vaba Eestit“, klaverimängu-kool „Gradus ad Parnassum“ jne.

Astunud nüüd üle 80. eluaasta künnise, väliselt küll pisut vimnavajununa, kuid hingealt nooruslikuna ja vitaalsena, võib A. Lähte auga lubada endale teenitud vanadusepühkust ses uhkes teadmises, et ta põhjapanev elutöö sajandite vahetusel on kannud lopsakat vilja: eesti asjaarmastuslik muusikaharustus on arenenud tema algatuste kaudu sisukaks ja iseseisvaks rahvuslikuks kunstiks.

Seda tema kustumatu väärtusega elutööd on hinnatud Tartu ülikooli poolt audentori ja E. V. Tallinna konservatooriumi poolt auprofessori tiitli annetamisega. Tema elutööd hindab aga ka kogu rahvas üldise austusega ning lugupidamisega. Ja rahva üksmeelne austus on suurimaks hindeks igale vaimuimele.

Natuke vestlust Enn Võrguga

ENN VÕRK

Inimesed tulevad ja lähevad väga erinevalt. Ühed tormavad sisse suure müraga, nõuavad sind kõigist tubadest ja kui sind siis näevad, ohkavad pääsnult: „Taevastänatud, et su kätte sain!“

Teised aga kerkivad su ette nii tasa ja ootamatult, et sa neid märkad alles reetlikust põrandalaua nagisemisest. Sa tõstad silmad töölt ja näed naeratavat nägu ning kuuled tasast „tere!“, otsekuul olnuks tosinane teretaja alatine siitmaja elanik. Vahest ta aga on nii harv ja kauge külaline, nagu seda on Tartu mees Enn Võrk, pärit Tallinnast ja sündinud Amb-las.

Ja kui esimest liiki mehed kargavad keestet juttu toolilt ning hüüatavad: „Taevastänatud, mul pole enam sekunditki aega!“ ning veel ukse vahelt hüüavad sulle küsimisi ja soove, siis teist liiki meestega arutatakse maailma asjad otsast lõpuni läbi ja kui tarvis, siis ühendatakse ka kojumi-

neku teed, et kõnnil veel rääkida mõnest küsimusest.

„Noh, millised on teie muljed nõukoguse arutatud laulupeo küsimustest, härra Võrk?“

„Minu muljed?.. Milleks on vaja minu muljeid? Teil ju siin küllalt inimesi, kes asjale seisavad lähemal kui mina!“ pärib ettevaatlik tartlane.

„Asjale lähedal seisjate muljed avaldusid nõukogule esitatud seisukohtades. Nüüd peaks sõna olema arvustajail.“

„Ah nii! Teie loodate, et esindan opositsiooni, kuulsat „Tartu vaimu?“ muutub Tartu mees veelgi ettevaatlikumaks.

„Meie kogemustel on Tartu vaim suurepärase koostöö vaim, nagu see ilmses mõeldunud suvel meeslaulupäeva puhul. Ei, — millised on teie isiklikud muljed, sõltumata alatiseist elukohast?“

„Noh... muljed on hääd! Ikkagi tul-lakse uutele mõtetele, püütakse otstarbekuse ja sobivuse poole. Kuigi need uued mõtted on teinekord juba üsna vanad! Näit. maakondlike kooride esinemise küsimus. Mäletan, et kirjutasin sellest juba aastate eest „Muusikalehes“ ja „ERK-is“. Minu arvates saaks maakondlike kooride esinemisest tulla vaid kasu: oleks vaheldust, teatavat võistlust, üldkooride kava kergegeneks. Ja üks ole samasugune lugu vaimuliku avalauluga: iga laulupeo eel murtakse selle juures piike, siiski aga ikka jäetakse see kavva! Teate, mul tuli selline mõte, et laulupeo vaimuliku avalaulu saamiseks tuleks koostööd otsida kõigi usuhingutega. Las need leiavad sobivad tekstid ja viisid ning hiljem asuvad ka ühiselt laulude populariseerimisele!“

„Siit võiks kujuneda isegi teatav võimalus uskudevaheliseks ühistööks.“

„See küsimus tarvis üles tõsta Kirikumuusika Sekretariaadi nõupidamisel!“

„Kuid veelgi on kolmas küsimus, mis on pidevalt olnud kõne all: kantaat!“

„Jah, õigus!“ Kuulge, möödunud laulupeo kavasse kantaadi saamiseks korraldati ju võistluski. Kuidas see lõppes?”

„Kahjuks mitte ei mäleta! Aga ega vist olnudki sellest avalikku informatsiooni.“

„Ehk on auhinnasummad alles, — nüüd võiks siis korraldada uus võistlus.“

„Kas võtaksite sellest osa?”

„Andke aga sobivat teksti! Kui oleks tekste, küllap siis oleks ka kantaate. Muide, oleks huvitav, kui võistlus korraldataks vaid ühele tekstile! Las siis heliloojad võistlevad omavahel muusikas! Kuid kes teab, kas tulebki võistlus?”

„Kindlasti tuleb! Olgu millised võistlustingimused tahes, osavõtt aga võimaldatakse kõigile.“

„Ja-jaa! Nüüd see laulupeo töö taas algab! Ega see ole kerge kellelegi, eriti aga üldjuhtidele!”

„Ja mis mulje jäi üldjuhtide valikust?”

„Hää mulje! Valik õnnestus hästi, — valiti väga sobivad mehed — ja mina usun, et 12. laulupeo eeltöö viiakse nende poolt senisest veelgi paremini läbi.“

„Miks aga teie kandidatuuri tagasi võtsite?”

„Mina... Siin on mitu põhjust. Esiteks, ma ei saa tõepoolest oma otsekohese töö juurest ära tulla, et eelproove ja instrueerimisi korraldada. Teiseks... kavatsen üldse kooritööst hakata tagasi tõmbuma.“

„Noo? Just nüüd siis? Tartu Naislaulu Seltsi naiskoor teie juhatusel lõikas siin kontserdil ju otse loorbereid!”

„Jah, tahaksin edaspidi rohkem loovtööle ja teaduslikele ülesannetele rakenduda. Kui ollakse noor, siis jätkub aega ja energiat kõikjale, kuid hiljem tuleb tahes-tahtmata elu ratsionaliseerida, nagu nüüd üteldakse. Kooritöö on ju väga huvitav, eriti, kui märkad edu, kuid ka väga väsitav. Öhtu öhtu kõrväl, — hommikupooliti niigi küllalt tööd, — see kurnab ja kisub mõtet loovtööst eemale.“

„Nii siis, kas tuleb uus sari koorilaule?”

„Ei! Koorilaule kavatsen edaspidi võimalikult vähe kirjutada.“

„Aga miks?”

„Ei tea isegi... Olen vist koorilaulude loomiseks liiga noor! Kui kirjutad nii, et rahvas laulab, siis arvustajad peavad seda tühiseks, kui kirjutad aga raskelt ja tehniliselt keeruliselt, siis vihatub rahvas ja ei lauda! Pole ma ju enam ka aastaid Lauljate Liidule oma käsikirju pakkunud!“

„Nojah, see on tõsi, kuid siin on tarvis arvestada ka meie kirjastuse üldist olukorda.“

Nüüd meie kõnelesime kirjastuse üldisest olukorrast, kõnelesime mõndagi, mis vajas avalikku esitamist. Kuna aga härra

Vörk lubas ise sellest küsimusest „Muusikalehele“, kirjutada, siis jäägu see siinkohal kõrvale.

„Aga mida te siis edaspidi kavatsete kirjutada, kas kantaate, sümfoniaid, oratooriume või koguni ooperit?”

„Eks näib! Vahest rohkem instrumentaalmuusikat, vahest ka suuremaid vorme. Koorilaule aga vaid siis, kui tõesti leiduvad hääd sõnad ja tuleb hää inspiratsioon.“

„Ja teaduslik töö, — mis see oleks?”

„Oo, meil on ju muusikateaduslikul alal veel väga palju teha. Ja need küsimused on huvitavad. Koorilaulu õpetamise metoodika, puhta laulmise saavutamise võimalused, akustilised probleemid, tempereeritud ja naturaalne häälestus, — siin on terve leegion küsimusi, mis vajavad uurimist ja mis võiksid anda vägagi soodsaid tulemusi praktilisel käsitlemisel.“

„Kas siis valmistute õige professorikutse vastu või? Ülikooli-inimese asi, — hakkab külge!”

„Ei, ei! Jätame see jutt! Kui midagi on tehtud ja saavutatud, eks me siis või kõnelda!”

„Nüüd aga algab peatselt laulupeo kava koostamine. Seks puhuks ikkagi loote midagi uut?”

„Kes teab! Kui ka looksin, kes vastutab, et see laulupeo kavva sobib? Üldse, teatavasti ju laulupidude kavade puhul alati on käidud põhimõtte järgi, et pole tähtis, kas kavas leiab esitamist iga tuntud autor, vaid võetakse sobiv laul, ükskõik, kes autor ka ei oleks!”

Ja selle väite peale härra Vörk millegipärast naerab — ning ma jatkan.

„Kuid üldine tendents näib siiski juba kalduvat selle poole, et kavas oleksid kooridele jõukohased laulud. Nüüd ju üldjuhul valitud ning nad võivad ise otsustada, milliseid laule omale juhatada ja õpetada valivad.“

„Minu arusaamise järgi võiks olla laulupeo kavas kohe teatav hulk selliseid laule, mis hiljem sünniksid ka ühehääleseina laulda, mis läheksid otseselt rahva hulka ja sinna ka jääksid, mitte aga ei piirduks vaid suuremate kooride repertuaaris püsimisega. Nii võiks meil iga üldlaulupidu anda laule, mis järgmisel laulupeol võiksid tulla laulmisele juba ühislauludena.“

„Muidugi tuleb silmas pidada nii üht kui teist. Kindlasti vajame laule rahva tarvis, kuid tuleb meeles pidada ka, et laulupeo kava peab olema kooride võimeid edasi viiv, neid arendav, neile uusi ülesandeid panev. Muidu kooride tase jääb seisma.“

„Jah, kooride tase!” — ning härra Vörk ohkab. „Tuleks veel märksa rohkem rõhku panna koorijuhtide taseme tõstmisele, tuleks saata instruktoreid, korraldada kur-

susi, — tuleks kõik teha, et koorijuhtide tase tõuseks. Siis oleks ka laulupeo muusikaline eeltöö kergem ja koorijuhid ise oleksid tänulikud. Kuid see on ju vana jutt ja rahade küsimus!”

„Tõepoolest, laulupeo küsimustes ei näi teie esindavat mingit opositsiooni, — teie vaated ühtuvad teiste muusikameeste ja L. Liidu juhtivate laste vaadetega. Mida aga on Teil käsil praegu Tartus?”

„Ei midagi erilist. Vahest ehk siiski niipalju, et Riigi Ringhäälingu poolt tehti ülesandeks korraldada Tartus ühislaulude õpetamise tunde, mida nad üle kannaksid. See on huvitav ülesanne ja tahan seda üsna tõsiselt võtta. Annab rikkalikult tä-

helepanekuid ning ka kasu võiks sellest olla laulude leviku mõttes.“

„Ja loomingu alal? Ons midagi teoksil?”

„Loomingul laseme ise enda eest rääkida!“

Nüüd aga heliseb telefon. Kõneleb „Muusikalehe“ toimetaja ja küsib: „Kas teil järgmise numbriga jaoks materjali on?”

„Natuke on. Kroonikat ja intervjuu Enn Vörguga!“

„Nii-nii! Las ta siis räägib oma hääde mõtteid ära, esindab ühtlasi ka Tartut.“

„Aga opositsioonimees ei ole, kiidab peagu kõik hääks.“

„Seda paremi!“

E. L.

Koorilaulu toodang 1939. aastal

Tavaliselt üldlaulupidule järgnev aasta on koorilaulu alal sündmustevaene, kuna siis nagu tõmmatakse hinge suurest laulupeo pingutusest. Rõõmstavaltseda aga ei ole olnud 1939. a. Teame, et sel aastal toimus kaks suurejoonelist laulupidustust: V ülemaaline meeslaulupäev Tartus ja Pärnumaa VII laulupidu Pärnus. Kui need kaks üritust kooridele andsid rohkesti tegevust, siis silmapaistvalt elevelurikas on olnud see aasta ka koorilaulude kirjastamise poolest. Kokkuvõttes näitavad, et 1939. a. jooksul ilmus trükist tervenisti 141 koorilaulu, kuna näit. 1938. a. ilmus vaid 84 koorilaulu. Veel on silmapaistev, et rohkem kui kaks kolmandikku 1939. a. toodangust on ilmunud lahtistel lehtedel või annetena, — nimelt 96 laulu, ning vaid 45 laulu on ilmunud kogudes, kokku neljas. Et kogudes tavaliselt ilmub rohkesti varemalt juba trükitud laule (näit. laulupidude nootides), siis laseb annete suur ülekaal oletada, et see aasta on olnud rikkalik just uue loomingu kirjastamise poolest. Seda tõestavad ka arvud: esmakordselt on ilmunud 85 laulu ning teist või mitmendat korda trükituna 55 laulu.

Kooriliikide suhtes on kirjastus olnud võrdlemisi tasakaalukas: segakooridele on trükitud 61 laulu, meeskooridele 39, naiskooridele 17 ja lastekooridele 24 laulu. Need arvud vastavad umbes ka kooriliikide tegelikele nõuetele, kuigi tuleb märkida, et lastekooride alal on märgata teataval määral erakordset elavust, mis oli tingitud vastava võistluse korraldamisest.

Sisuliselt on ilmunud: isamaalisi laule

35, vaimulikke 14 ja muid 92. Siin näeme isamaaliste laulude arvu tagasiminekut võrreldes 1938. a., mil ilmus 42 isamaalist laulu. Mis puutub laulude tehnilisse raskusse ja jõukohasusse vähematele kooridele, siis on siin väga raske midagi täpsemat ütelda, kuid siiski tundub kõigile jõukohaste laulude suur ülekaal, — võiks ütelda, et umbes 100 laulu on leidnud tee ka väiksematesse kooridesse.

Esitatud heiloojate suhtes näeme järgmist pilti: tugevasti esikohal püsib G. Ernesaks, kelle loomingust on trükitud 28 laulu, teisel kohal on M. Saar 14 lauluga, kolmandal T. Vettik 12 lauluga, edasi R. Päts ja A. Karindi mõlemad 8 lauluga, siis A. Läte, A. Kapp, R. Ritsing ja J. Hiob 5 lauluga, kuna teistel on ilmunud laule vähem.

Mitmesugustel võistlustel auhinnatud laule on ilmunud: M. Saare ja G. Ernesaksa omi kummalgi 6, A. Kapi ja T. Vettiku omi kummalgi 1.

Esmakordselt avalikkuses esineb 5 autorit: A. Virbsoo 2 lauluga, J. Läänist, V. Vösa, V. Alusoo ja Rajamets igaüks 1 lauluga. Neist Rajamets on tuntud koorijuhina ja organistina, kuna teised arvata- vasti on varjunimed ning nende taga võib peituda ka vaid üks või paar autorit.

Mis puutub kirjastajaisse, siis esikohal püsib Lauljate Liit, kes on kirjastanud 80 laulu, erakirjastusel on ilmunud 25 laulu, Autorikaitse Ühingu väljaandes 24 ja Kirikummuusika Sekretariaadi väljaandes 12 laulu. Enamus laule on ilmunud aasta esimesel poolel, eriti Lauljate Liidu omad.

Foto Uustalu

Vanameister A. LÄTE
oma juubelpäeval
Tallinnas

Mis puutub viimasesse, siis omati kindlaid lootusi, et Kultuurkapitalist saadakse toetusi loodetud määral ja rajati sellele kevadine kirjastustegevus. Kahjuks aga poolaasta lõpul ilmnes, et Kultuurkapitali kõrgemad instantsid olid toetust kärpinud, mispärast tõmbuti kirjastamisest tagasi.

Mil määral kirjastatud noote on saadud realiseerida, selle kohta puudub ülevaade, kuid on karta, et kõigil kirjastustel aasta lõpuks on tekkinud raskusi, kuna erakordsed ajad tunduval määral on halvanud kooride tegevust.

Ka kirjastuskulude suhtes puudub ülevaade. Tõenäoline aga on, et keskmiselt iga laulu kirjastuskulu tõuseb Kr. 100.—,

seega oleks kulutatud 1939. a. koorilaulu-loomingu rikastamisele kokku umbes Kr. 14.000.—. Kuna aga aasta jooksul toimus mitmeid laulude auhindamisi, siis arvatavasti kulud on veelgi suuremad. Kui arvestame, et meil on umbes 25.000 koorilauljat, siis tuleks igal lauljal ohverdada aastas 2 krooni, et kirjastajad oma kulud saaksid tagasi. Tegelikult aga seda summat kindlasti iga koorilaulja ei kuluta, mispärast kirjastajail tuleb hankida summasid kirjastuskulude kattteks teisel teel.

Kokkuvõttes olgu veel märgitud, et kirjastustegevus 1939. a. on olnud erakordselt intensiivne ning meie koorid peaksid olema praegu nootidega rikkalikult varustatud.

Ühislaulu võistluse tingimused

1. Riiklik Propaganda Talitus kuulutab käesolevaga välja rahvalike ühislaulude võistluse, mille eesmärgiks on kõigi laululoominguks võimeliste loovate jõudude kaastegevusel saada rahvustliku ja seltskondliku elu vajadusi teenivaid uusi ühislaulu.

Sellise eesmärgi raamides loodab Riiklik Propaganda Talitus võistluse kaudu saada ühislaulu, mis sobiks kasutamiseks eripuhkudel, nagu:

- a) massilauludena — rahvustikel ja isamaalisil pidustusil ja mujal, kuhu koguneb osavõtjaid massiliselt;
- b) marsilauludena — liikumisel rüvikorras rongikäikudel;
- c) peolauludena — pidulikel aktusil ja koosolekul;
- d) seltskondlike lauludena — seltskondlikele koosviibimisel, ühistööl jm.

On loomulik, et üks ja sama laul (näit. marsilaul) võib sobida laulmiseks ka kõigil mainitud juhtumel.

2. Võistlusest võivad osa võtta ja tulevad auhindamisele ainult need helitööd, mis ei ole võistluse tähtpäevani triikis ilmunud või ettekande teel avalikkusele tuttavaks saanud.

3. Võistlus toimub ühehäälselt laulude võistlusena. Seepärast peavad võistlusele esitatavad laulud olema kirjutatud ühehäälsena, ilma mitmehäälsel säadeta.

4. Eelistamisele kuuluvad laulud,

- a) mis on vokaalselt ja rütmilt sobivad ühislaulmiseks;
- b) millel on omapära;
- c) mille rütm on teksti rütmiga sobivas kooskõlas;
- d) mille viisi ulatus ei tõuse üle deetsimi.

5. Teksti valik sellele viisi loomiseks on vaba, kuid teksti valiku tegemisel tuleb silmas pidades võistluse eesmärgist tulenevaid nõudeid sisu kohta.

Riiklikult Propaganda Talituselt on võimalik saada käsikirjana paljundatud tekstide kogu, mis tahab abimaterjalina hõlbustada heliloojate tööd tekstide valikul.

6. Võistlusele saadetud laulude vastuvõtmise tähtpäevaks on 20. aug. 1940. Esitatavad tööd palutakse saata märgitult sõnadega „Ühislaulude võistlus“, aadressil: Riiklik Propaganda Talitus, Toompää loss, Tallinn.

7. Esitatavad helitööd handku märksõna või varjumise, samuti olgu tööle lisandatud kinnine ümbrik, mis sisaldagu autori täieliku nime ja aadressi.

Kinnine ümbrik kuulub avamisele ainult juhtumil,

a) kui töö on žürii poolt arvatud auhinna vääriliseks;

b) kui töö suhtes on žürii poolt tehtud Riiklikule Propaganda Talitusele ettepanek selle kirjastamiseks;

c) kui autor on selleks annud oma nõusoleku või avaldanud ise sellekohast soovi (näiteks käsikirja tagasi-saatmiseks).

8. Läbivaatamisele tulevad ainult need tööd, mis on kirjutatud selgelloetava ja žüriile tundmata käekirjaga.

9. Võistlusele saadetud töid hindab žürii, kelle koosseisu kuuluvad helilooja G. Ernestsaks, Riikliku Propaganda Talituse abijuhataja K. Kadak, prof. R. Kull, prof. A. Topman ja prof. J. Uuks.

Žürii liikmed võistlusest osa võtta ei saa.

10. Riiklik Propaganda Talitus annab žürii käsutusse auhindadeks kogusummas 1.000.— krooni.

Žürii poolt parimaks tunnustatud kümme parima laulu autorile määratakse iga laulu eest üks auhind 100.— krooni suuruses.

Püüle auhindade annab Riiklik Propaganda Talitus kogusummas 250.— krooni žürii käsutusse, kellele jääb õigus oma äranägemise järgi määrata eriti väljapaistvate tööde eest autoritele lisaks auhinnale veel eripreemiaid arvul ja suuruses, nagu seda žürii peab õiglaseks.

Auhinnad kuuluvad väljaandmisele kõik, eripreemiad aga ainult žürii äranägemisel.

11. Žüriil on õigus auhinnata jäänud paremate ja sobivamate tööde suhtes teha Riiklikule Propaganda Talitusele ettepanekuid nende kirjastamiseks ja levitamiseks.

12. Auhinnatud tööde käsikirjad jäävad võistluse korraldaja omandiks. Autoriõigused auhinnatud laulude kohta jäävad autoreile, välja arvatud nende esimese trüki kirjastamise ja levitamise õigus, mis jääb võistluse korraldajale.

Riiklikule Propaganda Talitusele jääb eesõigus kirjastada ja levitada kokkuleppel autoriga neid auhinnata jäänud töid, mille kohta on kirjastamiseks ja levitamiseks teinud sellekohase ettepaneku žürii.

13. Žürii lõpetab auhindamise hiljemalt 15. septembriks 1940.

14. Žürii otsused kinnitab Riikliku Propaganda Talituse juhataja.

15. Pärast žürii otsuste kinnitamist tehakse need avalikkusele teatavaks nende avaldamisega ajakirjanduses. Auhinna saanud teoste autoreile teatatakse auhinna saamisest kirjalikult.

16. Auhinnad kuuluvad väljamaksmisele ühe kuu jooksul, arvates auhindamise otsuse avaldamisest.

17. Auhinnata jäanud laulude käsikirjad on võistluse korraldaja kohustatud autoreile välja andma mitte varem kui üks kuu pääle võistluse tulemuste väljakuulutamist.

Auhinnata jäanud laulude käsikirjad, mis

autorite poolt kolme kuu jooksul auhindamise otsuse avaldamisest arvates on jäänud välja võtmata, kuuluvad hävitamisele.

*

Võistluse puhuks välja antud tekstide vihi-kuid on pääle Riikliku Propaganda Talituse saada ka Lauljate Liidust ja Autorikaitse Ühingust.

Viiigem kunst lähemale rahvale

Meie kunstidest on populariseerimise mõttes kõige õnnelikumas seisukorras küll näitekunst. Tänu selle ala agaratele juhtidele, on lavakunsti juba mitmed hääd aastad tõhusalt edustatud maal rahva hulgas ja üsna rõõmutekitavate tulemustega. Kui jutelda maal mõne keskmise taluinimesega, siis selgub, et ta tunneb juba terve rea näidendeid, oskab väärtust eraldada jantidest ja suudab võrrelda näitlejate mänguid nähtud lavastustes. Lühidalt: ta pole enam „tume“ selles küsimuses.

Kurvem on lugu juba muusikaga. Siin küll tuleb kõigepäält koorilaul eraldada soololaulust ja -muusikast. Koorilaul ning üldse kooride ala kui vanim osa meie muusikakultuuris püsib võrratult paremas seisukorras nii oma repertuaari, organisatsiooni kui ka rahvaläheduse mõttes.

Ei maksa aga arvata, et soololaul ja -muusika on mingi luksuskunst, mis kuulub ainult linnainimestele. Maainimene oskab väga hästi kõigest sellest lugu pidada, kuid siimaani on see ikka olnud talle raskesti kättesaadav. Seepärast ei tule sugugi imestuda, kui ta selles kunstivallas kuigi hästi orienteeruda ei oska. Maalist ja skulptuurist ei maksa hoopiski rääkida.

Võidakse ju ütelda, et meil on raadio ja grammofonid, linnas kino ka. Jah on. Kuid siin ei tule unustada, et raadiot kuulab ainult umbes 8—10% meie rahvast, maa ja linnad kokku. Eraldatagu need, siis nähtub, kui väike protsent jääb järele neid, kellel on võimalik maal kõiki muusikavorme kuulata. Siis tuleb veel küsida, kui palju ta siit kuuleb eesti muusikat võrreldes võrraga?

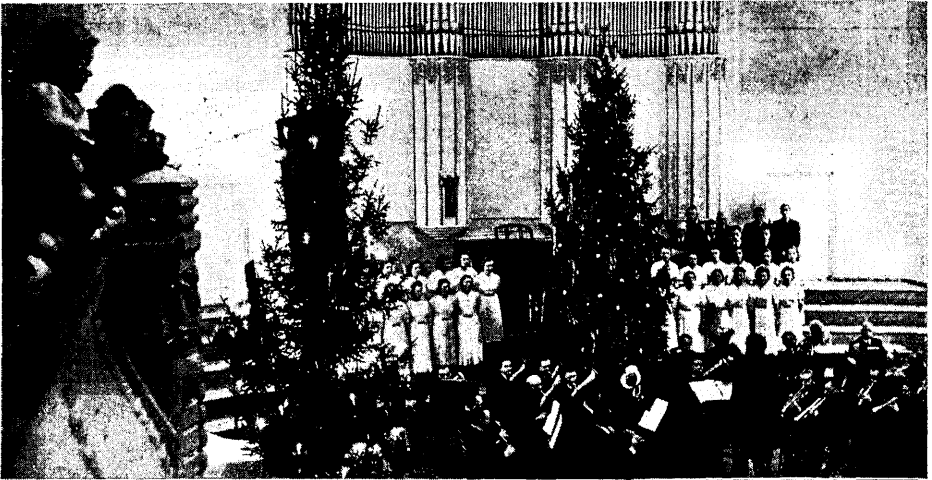
Kogu meie kultuurivõitluse raskuspunkt selles just seisabki, et liiga palju on meil veel võõrast. Liiga kergesti laseme võõral tungida meie kultuurikudedesse. Kahjuks ei ole meie oma muusikakunstnikudki veel kõik teinud enesele selgeks, millega lõpeb oma ja millest algab võõras. Loodame, et see varem või hiljem siiski sünnib.

Eespool ütelduga ei ole tahetud mõelda kõige selle eitamist, mis tuleb võõrsilt. Ei hoopiski mitte! Tuleb vaid osata võtta ainult seda, mis meile näib olevat kasulik ja mis võiks meie muusikakultuuri edasi viia. Saadud teadmised ja väärtused tulevad siis oma rahva maitse ja mentaliteedi järgi kohandada ning oma kunstnikud selle levitamiseks tööle rakendada. Just tööle rakendada! See iseenesest, et meie omame nii- ja niipalju muusika õppeasutisi ning saadame igal aastal nii- ja niipalju muusikakunstnikke rahva sekka, ei ole veel eesmärk, vaid ainult abinõu eesmärgi saavutamiseks. Eesmärk ise on veel lõpmata kaugel. Ja sinna lähedale pääseme alles siis, kui suudame rakendada kõik oma vaimse jõu tagavarad rahva teenistusse. Selle tulemusena võiksime siis ükskord ütelda, et meil on kõik omal olemas ja tehtud, mida vajame.

Meie oleme oma lühikese iseseisvuse jooksul palju saavutanud. Meie omame kunstilisi tippe, milliseid ei oma kõik suurrahvadki, ent tipud jäävad kasutuks, kui rahvas neid ei vaja, kui puudub loomulik aluspind massi näol, kes neid tippe kannaks. Aluspind saab aga siis hää vilja kandjaks olla, kui seda vastavalt haritakse ja seemendatakse.

Selleks ongi vajaline, et meie kunstnik-kond pääseks rahvale lähemale. Alles hiljuti leidsime ajalehest märkuse ühe meie helikunstniku-koorijuhi poolt, et „meie helikunstnikud kõik kuidagi takerduvad linna.“ See on ju tõsi, kuid siin on ka oma põhjus.

Pragustes tingimustes maale elama asuda, tähendaks helikunstnikule elavalt maetud saada. Antagu meile priisõit riigiraudteel ja siis nähakse, kuidas meie kunstnik-kond kihama hakkab. Riigikassale see ei tooks mingisuguseid uusi kulutusi juure, kuid kunstnikele luuakse nii hoopis avaramad võimalused tegutsemiseks.

Ülal — ettekandeid Tarvitajate Ühingu „Oma“ üldjõulupuu!; all — E. V. Tallinna Konservatooriumi jõulupuu

Ütlevad ju maakoorige juhid ja seltside tegelased alati, et teeks midagi, korraldaks muusikalisi kursusi või häälesäädeid koorile ning toimetaks palju muudki veel, kuid mida sa suudad, kui üle poole eelarvest moodustavad tegelaste sõidukulud. See ja paljud teisedki küsimused ootavad lahendust. Seepärast poleks paha, kui need, kes on kutsutud ja säetud meie muusikaelu juhtima, võtaksid asja südamesse ja astuksid samme küsimuste lahendamiseks, mille taga praegu seisab kinni kõik meie muusikaline organiseerimistöö.

Lõpuks ei tohi unustada, et Balti nädal

pole enam merede taga. Kui ei taheta jälle vabandada vähese ettevalmistuse ajaga kavade puudulikkust ja ülevaate lühidust, siis tuleks eeltöödega alustada juba nüüd.

Meie poolt oli seekord antud ülevaated ainult laulupidudest ja koolimuusikast. Nüüd tuleks juba läbilõige anda kogu meie muusikakultuurist. Seegi töö nõuab aega. Seepärast oleks häa kui vastavad organid juba nüüd kutsuksid kokku mõningaid nõupidamisi. Siis saaks korraga võtta päevakorda muusika sise- ja välispropaganda probleem ning teha vajalisi algatusi.

Ida Järvi.

LEHO VÕRK

Noodinimedest ja nende arengust

1. Tähtsus ja tekkimine

Muusika kuulub ajaliste kunstide hulka, vastandina kujutavatele kunstidele, kus ajaline moment pole üldse oluline. Mõeldavate nähetena oleme sunnitud helisid fikseerima noodikirja abil, samuti kui me kõnet üles tähendame tavalises kirjas. Muusikaõpetuse üheks tähtsaks ülesandeks jääb sidemete loomine ja tugevdamine kuulumiskujundite ning vastavate nähtavate noodimärkide vahel, mille ideaalseks tulemuseks oleks täieline muusikaline kirjaoskus — õigete heliliste kujutluste tekkimine muusikainstrumenti abita.

On täiesti arusaadav, et nägemiskujundite juure ei ole mõtet asuda enne, kui veel pole kujutlusi muusika algelementidest — helidest endist. Helikujutlus ja selle areng on aga tihedas seoses oma loomuliku avaldusabinõu — hääle ja hääleparaadi arenemisega. Sellest järgneb, et muusikaõpetus, eriti laste juures, peab lähtuma elavast laulust. Laulmise kaudu ligineme lõpuks ka noodimõistmisele — eelpool mainitud muusikalisele kirjaoskusele. Viimases jätab olukord aga tihti mõndagi soovida. Süüdi on siin enamasti harjumuseks saanud valel õppemeetodid ja noodinimedega laulmise tähtsus alahindamine.

Talitusviisi, kus ainuüksi noodipildi varal püütakse tabada helisid, nagu see sünnib tavaliselt pildi juures, millel on hõlpus kutsuda esile vajalist helikõrgust lihtsalt vastavale klahvile vajutades, pole kunagi annud laulmise juures nimetamisväärsed tagajärgi. Viga seisneb selles, et noodikirjas ülestähendatud meloodia ainult tingimisi vastab kõlakujunditele. Selleks, et võiksime harjutada laulma noodist, peame võtma tarvitusele vahemehe noodipildile ja kõlakujundile noodinime näol.

Pilli, näiteks klaveri, käsitamise õpetus on tunduvalt paremas seisukorras. Klaviatuuri skeem kui nähtav konkreetne mõiste, on õpilasel varsti selge. Kuid tavalisest ka siin sideme loomiseks nootide ja vastavate klahvide vahel täidavad väga hästi oma ülesannet noodinimed, mis varsti muutuvad klahvinimedeks. Õpilasel läheb peatselt korda tabada noodi järgi õiget klahvi ja seejuures niisuguse kindlusega, et tal ei tarvitsegi enam palju mõelda noodi + klahvinimele. Selleks aitab kaasa ka lihasemele ja mootorse mälu suurem rakendatavus. Esile kutsutava heli täpne kõrgus on seoses juba pilli konstruktsiooniga ja häälestusega. Kuna õpilaselt ei nõuta, et ta klahvi vajuta-

mise momendil kujutleks soovivat või oodatavat helikõrgust, siis tavalisti selgub, et pillimängija, vaatamata laitmatule mänguoskusele, igakord ei suuda veel laulda noodist. Sellest näeme, et helikujutluse reprodutseerimiseks noodist üksi ei jätku, välja arvatud vahest ainult väga intelligentsele mängijale ja juba muusikaliselt haritud lauljale. Algajale on ta puudulik vahend, millega üksi ei saavutata muusikalist kirjaoskust. Noodikiri on siiski rohkem helide stenograafiline kui graafiline ülestähendus, mis algajale muusikaõppijale ilma noodinimedeta ei too täielikku selgust helide süsteemis.

Meie mõttetöö toimub mõistete kaudu, millele igaühel vastab teatav sõna. Need on alati seoses vastavate mõistetega, nende kaudu toome mõisteid, ka abstraktseid, jälle teadvusesse. Sõnad osutuvad seega meie mõttevahenditeks, eneseavalduse ja üksteisest arusaamise abinõudeks. Õigeim talitusviis heliteadvuse arendamiseks on kuulumiskujundite ja nähtavate märkide vaheliste sidemete loomine sõnade, õigemini kindlaksmääratud sõnasümbolite abil — laulmise kaudu noodinimedega. See on maksev kõigi suhtes, nimetatud vahendit võivad kasutada isikud eeldustega absoluutsele kuulumisele kui ka need, kes rakendavad relatiivset kuulumist.

Noodinimedega laulmise tähtsust taipas juba Guido umbes tuhat aastat tagasi, kui ta võttis tarvitusele oma silpnimed, millede juure teooria kujunedes on püütud teha parandusi, samuti kui harilikus kõnekeeles edasirenevatele mõistetele otsitakse ikka sobivamaid väljendusi. Praegune noodisüsteem kui ka tarvitatavad täht- ja silpnimed tekkisid sel ajal, kui muusika piiridus valju diatonismiga, kui ei kasutatud veel kromaatilisel muudetud heliastmeid. Heli-süsteemi avardades on jäänud noodisüsteem endiseks, muutudes helikõrguste märkimises lühikirjaks teatavate loogiliste puudustega.

1) Noodisüsteem jagab helid kahte klassi: alusastmed (astmed muutemärkideta) ning muudetud (kõrgendatud ja madaldatud) astmed, milline asjaolu pole kooskõlas heliastmete loomuga, põhjustades tihti väärtlemisviise ja raskendab helide tonaalset kujutlemist nende kvalitatiivsete omaduste kaudu. Do-mažoor püsib põhjendamatult eesõigustatud seisukorras, kuna muud helistikud on kirja pandavad enam või vähem keerukalt.

Muutemärk noodid ees ei tähenda igakord sugugi, et on tegemist helistiku muudetud astmega (näiteks ristiga varustatud fa on Re-mažooris III põhiastmeks) ja vastupidi (näiteks alusaste fa on Mi-mažooris madaldatud II astmeks).

2) Astmevahed ja intervallid pole proportsionaalsed noodipildile, helikõrguste ruumiline kujutus ja kvantitatiivsed omadused pole leidnud kirjas täiuslikku väljendust. Tõsi küll, üldiselt kõrged helid kirjutatakse kõrgemale ja madalad helid madalamale*), kuid säälsamas erinevad helikõrgused (näiteks re, re \flat , re \sharp) kasutatavad noodimärke samal asukohal ja kõlalisel erineva suurusega intervallid (näit. fa-la ja fa \sharp -la) näivad noodipildis võrdsetena. Koguni kõlalisel tegelikult suurem intervall võib noodipildis esineda vähemana (näiteks do-re \sharp ja do \sharp -mib) ning vastupidi.

Tarvitavad täht- kui ka silpnimed võtavad üle kõik eelkirjeldatud puudused, mistõttu noodiopeetus mõningate meetodite juures võib muutuda vähe tulemusi andvaks maadlemiseks noodikirja ebaloogilisustega. On selge, miks vajatakse ja otsitakse uusi noodinimesid, mis oleksid loogiliselt korraldatud, assotsiatiivsete omadustega ja seejuures kergesti õpitavad, meespeetavad ning lauldavad. Enne kui lähemalt kirjeldame uusimaid ettepanekuid sel alal, teeme lühiülevaate noodinimedega arengust kuni tänani.

Vanimaks notatsioonisüsteemiks on alfa-beedi tähed. Tähtnotatsiooni on kasutanud mitmed vanad rahvad, näiteks hindud ja greeklased. Tähtnimed praeguse tähendusega — c, d, e, f, g, a, h, — on pärit X sajandist, nii siis just enne noodisüsteemi tekkimist. Nende puudusteks tuleb lugeda: 1) ebalauldavust; 2) silpidena nad kõlavad hoopis teisiti kui kirjutatuna (võrdle c ja tsee, f ja eff jne.); 3) puuduvad ilmekad häälaluslikud erinevused, näiteks tsee, dee, ee, gee ja tsiss, diss, fiss, giss); 4) ebaloomulik järjekord; 5) puuduvad kõik need loogilised omadused, mis moodsale helisilbistikule on tehtud ülesandeks.

Tänapäeval kasutatavate silpnimedega loojaks on Guido Aretinus (XI sajand), kes praktilise võttena noodinimedega laulmiseks — solmiserimiseks — hakkas tarvi-

tama silpe: ut, re, mi, fa, sol, la.***) Need arvatakse olevat võetud ühest Pühale Johannesele pühendatud ladinakeelse hünni ridade algsilpidest, mis lauldi igauks teatavast diatooniliselt heksahordi astmest. On iseloomulik, et sellises talitusviisis, kus õpilane heliastme tabamiseks meenutas vastavat fraasi, juba peitub relatiivset mõtlemisviisi.

Guido solmisatsioonisüsteemist kujunes välja keeruline heksahordide süsteem, mis koosnes reast võrdse ehitusega (11 $\frac{1}{2}$:11) heksahordist (kuusastmikust), ehitatuna nootidest c, f ja g. Iga heksahordi põhiheli nimeks oli alati ut, nii et keskel asuvat poolsammu tähistas alati silbijärjestikus mi-fa. Ühesuguste heksahordide saavutamiseks tarvitati kahesugust heliastet: b-rotundum — ja b-quadratum —

- 1) do re mi fa sol la
 g a \flat c d e
 2) do re mi fa sol la
 c d e f g a
 3) do re mi fa sol la
 f g a \flat c d
 4) do re mi fa sol la
 g a \flat c d e

C-ga algavat heksahordi nimetati *naturalis* (loomulik, ei sisalda b-d), f-ga algavat heksahordi — *mollis* (pehme, sisaldab b-rotundumi) ja g-ga algavat heksahordi — *durus* (köva, sisaldab b-quadratumi). Üleminekut ühest heksahordist teise nimetati mutatsiooniks, mis sisaldas endas teataval määral modulatsiooni algeid. Terve süsteem oli mõeldud selleks, et laiendada kirikuhelistike raame. Keeruline heksahordide süsteem purunes, kui lisati juure veel seitsmes isenimeline heliaste *si* belglase Hubert Waelrant'i poolt (XVI sajandil), misajast heliredelit käsitatakse oktohordina (kaheksaastmikuna) ja millejärele üllatoodud silpnimed said varsti absoluutse tähenduse.

Sama Waelrant on loonud ka omaltpoolt ühe nimega rea, nn. bobisatsiooni-silbistiku: bo, ce, di, ga, lo, ma, ni, bo. Vokaalid on võetud siin meile juba tuttavast silbistikust, kuna konsonandid esinevad tähestiku järjekorras Bebisatsiooni nime all tuntakse Daniel Hitzler'i (XVII sajand) silbistikku: la, be, ce, de, mi, fa, ge, la, milles peituvad väga tuttavad gemed. Nii see kui eelmine pole suutnud tagandada meieni püsinud silpnimesid.

Vahepeäl tekkinud heliastmete kromaatiliste muudete tähistamiseks lisati juure absoluutse tähenduse saanud Guido nimedele, vastavalt noodikirjas tarvitusele võetud muutemärkidele \sharp ja \flat , silbid diees ja bemoll, mis aga praktilisel noodistlulmisel on väga tülikad häälendada. Lihtsuse mõttes on tavaliselt ikka jäetud välja need

*) Huvitav on siinkohal märkida, et helikõrguse mõiste esineb mõnede loodusrahvaste mõttekujutuses vastupidisena ja meile igapäevases elus võime seda kuulda väljendatuna sõnapaaride kaudu, millel pole miskit ühist kõrguse mõistega, näiteks peenike — jäme, hele — tüme. See vastu mõnikord kõrge — madal asendab valjut — vaikset.

**) Ul muudeti do-ks XVI sajandi lõpus.

Ülal ÜENÜTO, all Tallinna Naislaulu Seltsi jõulupuulased

lisandused (näiteks re \sharp , re, re \flat lauldakse kõik noodinimega re), missugusel talitusviisil on oma suured varjuküljed:

1) Sama silp on maksev vähemalt kolme heliastme kohta, mis kõik muutuvad näiliselt identseks. Kaob helinime mõiste selle absoluutse tähenduse täies ulatuses.

2) Puudub poolsammu tunnus teatavate silbikombinatsioonide kaudu. Naabernimed ütlevad küll, et on tegemist sekundiga, kuid mitte, kas see on suur või väike.

3) Astmikel kaovad erinevused.

4) Kaovad nimede nii kvalitatiivsed kui ka kvantitatiivsed omadused. Noodinimedel pole enam ei helistikvastmete tähendusi ega anna ka ettekujutust intervallide kohta nende täpses suuruses.

Neist puudusist on püüdnud üle saada Graun (XVIII sajand) oma silbistikuga:

Kõrgendatud astmed: *des, mes, nes, pes, tes, les, bes, des.*

Alusastmed: *da, me, ni, po, tu, la, be, da.*

Madaldatud astmed: *das, mas, nas, pas, tas, las, bas, das.*

Sama on katsetanud inglane Hullah (1880):

Kõrgendatud astmed: *da, ri, mis, fe, sal, le, sis, da.*

Alusastmed: *do, re, mi, fa, sol, la, si, do.*

Madaldatud astmed: *du, ra, me, fo, sul, lo, se, du.*

Neist kahest Hullah'i oma osutub paremaks, kuna kasutab traditsioonilisi nimesid, on märksa lauldavam, vokaalidelt mitmekesisem, kusjuures kõrgendused ja madaldused põhinevad silbiheledusele.

Hiljem tekkinud mitmeid noodinimede süsteeme vaatleme kahes rühmas, vastavalt kahele põhimõtteliselt erinevale noodiõpetamise meetodile. Esimene töötab välja relatiivsed helikõrgused, kus nimesümbolitele ei anta absoluutseid tähendusi, vaid seotakse helistikastme mõistega. Teine toob esikohale absoluutsed helikõrgused, kus igale erinevale helikõrgusele vastab teatav helisilp, mis on kindlas seoses vastava noodimärgiga ja selle helilise kujutlusega.

Muljeid koolimuusikalisest kasvatuses Saksamaal

Aastat viieteistkümme tagasi oli allakirjutanul mõne kuu jooksul soodsaid võimalusi hospiteerida Saksamaa kooli ja võrdlemisi ülevaatlikult jälgida tolleaegse muusikaõpetuse teostamist üldhariduslikes õppeasutistes. Üldmulje jäi võrdlemisi keskpärane, isegi kaunis ebahütlane. Kuigi juba tollal koolides töötas ka tüsedaid muusikuid, isegi tundus, et muusikaõpetaja kutsetesse suhtumine just viimaste poolt oli rohkem vormiline kui sisulistele huvidele baseeruv. Seetõttu ka õppeviisides domineeris — kuigi mitte tagajärgedeta — rohkem abstraktne teoretiseerimine kui rõõmus muutseerimine.

Nüüd, aegade möödudes, on palju muutunud. Neile, kel võimalusi on olnud jälgida muusikalisest kasvatuses teostamist Saksamaal kas või kirjanduse kaudu, tohiks olla vist tuttav, et juba mõnda aega tagasi säälises muusikakasvatustlikus elus silmapaistva juhina kerkis esiplaanile Fritz Jõde, kelle sulest on ilmunud hulka muusikapedagoogilist ja metoodilist kirjandust, koolimuusikalisi materjale ja laulmikke. Kõik need, samuti kui Fritz Jõde otsekohene isiklik tegevuski professorina Riiklikus Koolimuusika Akadeemias, on toonud saksa koolimuusika õpetusse rohkestigi uut elu ja liikumist. Muidugi on kerkinud teisi silmapaistvaid muusikalisest kasvatuses eestvedajaid. — (Muide, juba mõnda aega tagasi prof. Fritz Jõde on pidanud oma hiilgpejedestaadilt maha astuma ja ka tegevusest eelmainitud akadeemias loobuma).

Et natslikku Saksamaa üldistes muusikalistes ettevõtetes ja korradustes on asetatud silmapaistvale kohale idee — muusika rahva sekka, siis sama joon on üheks tähtsamaks lähtekohaks ka koolimuusikalisest kasvatuses. Kogu koolimuusika õpetust lähtub põhiidee — kasvatada teadlikku muusikapublikut, kes on võimeline nautima ja rõõmu tundma muusikalistest väärtustest ja nende kunstipärasest ettekandest.

Kui varemil aegadel muusikaõpetus Saksamaa koolides kaldus ülekaalukalt abstraktsele teoretiseerimisele, siis Fritz Jõde domineerimisel hakkas ilmema teine liialdus — taheti kõiki koolilapsi panna oma tundeid muusikaliselt väljendada. Muidugi selline muusikaline töö osaval juhitud näitas mõnikord efektseid tagajär-

gi, kuid üldiselt see oli võrdlemisi viljatu, sest tal puudus praktiline tähendus, kuna harilikul surelikul pole õieti mingit erilist tarvidust oma mõtteid ja tundeid just muusikaliselt väljendada. Kes aga selleks on kutsutud, vajavad siiski märksa rohkem spetsiaaltööd, kui seda tavaline õppekool suudab anda.

Nüüdne koolimuusikaline kasvatus taotleb praktilisi eesmärke.

Juba muusikaõpetajaid ettevalmistavad asutised esmajoones hoolitsevad niisuguste muusikaliste õppeainete käsitlemise eest, mis hiljem koolitöös praktiliselt on rakendatavad. Ka peetakse muusikapedagoogilistes ringkonnas esmajärguliseks loomulikuks nõudeks, et seminarist, tulevane muusikaõpetaja, juba algusest peale hospiteeriks võimalikult iga päev vilunud õpetaja juhatusel antavatel laulutundel. Millises ulatuses sellised võimalused tegelikult on läbi viidud, sellega kahjuks puudus võimalus tutvuda, kuna Berliinis vastavas õppeasutises möödunud suvisemestril teatud põhjusil töö lõpetati mõningal määral varemalt kui tavaliselt. Jäi aga võimalus külastada kooli, kus tegelesid õpetaja-ameti kandidaadid silmapaistvamate õpetajate juhatusel. Ent sellest allpool.

Täpsuse mõttes olgu siinkohal märgitud, et allakirjutanu muljed toetuvad ümmarguselt kümne üldharidusliku kooli külastamisele, alates lasteaiast, üle algkooli, täienduskooli ja keskkooli kuni gümnaasiumini ning lastekasvatajate seminarini, erihuvina aga ka veel kuni Riikliku Muusikalise Kasvatuse ja Kirikumuusika Ülikoolini ning Riikliku Muusikaülikoolini, kusjuures igas õppeasutises võimalus oli hospiteerida 2–5 õppetundi ja ka õpetaja-ameti kandidaatide tundide arutamist päält kuulata.

Vahest otsekohesema pildi koolimuusikaõpetuse teostamisest Saksamaal tohiks anda iseloomulikumate õppeasutiste ja neis jälgitud tundide kirjeldus.

Pestalozzi-Fröbel Haus. See on hiigelasutus, sisaldab peale suurejooneliselt sisustatud lasteaiade ka lasteaednike ja lastekasvatajate seminari. Viimasesse vastuvõtu eeldab keskkooli (10 õppeaasta) eelharidust. Õppeaeg kestab kaks aastat ilma suvevaheta. Õppeaineiks on: kasvatusteadus, mitmesugused sotsiaal- ja üldalad,

Foto Uustalu

Ülal — T. Ü. „Oma“ laulukoori jõulupuu; all — koosviibimine Tallinna Töölismuusika Ühingu jõulupuu puhul

emakeel, tervishoiuõpetus, muusikaõpetus, liikumismängud, võimlemine ja käsitöö.

Muusikatunnis töötas umbes paarikümneliikmeline tütarlaste — tulevaste lasteaednike rühm — muusikaõpetaja juhatusel. Mängiti lastepäraseid dramatiseeritud laulumänge, kusjuures kasutati ka mitmesuguseid löökpille. Noored neid mängisid läbinisti rõõmsas meeleolus ja ladusa mängulise hooga, ega polnud märgata, et meie (külastamas oli samaaegselt ka kaks daami Rootsist), säälvibimine oleks neid häirinud, eriti kui arvestada, et meie klassiastumisel oli parajasti teoksil mingi „tittede“ mäng: istuti põrandal rätsepaasendis, hüpati soku-

moodi ning lauldi üksikult ja koos kõige algelisemaid lastelaule, leiutati vajalisi iseloomulisi liiklemismaneere jne. See kõik toimus täielise endastmõistelavusega. Jäi kindel mulje, et niiviisi praktiliselt tegutsedes tulevane lasteaednik viib kaasa hulk mängulisi kogemusi, laule, dramatiseeringuid ja mis pääasi — isiklikkugi lapsepärast olemist, mis võimaldab edespidi iseseisvas kasvatustöös orgaanilist kaasa- elamist lastele.

See nähtus musitseerimis- ja liikumistunnist 3—4 aastaste mudilastega toimus peagu läbinisti nü. „ooperistiilis“, s. o. lauldes ning pakkus lastele ilmset rõõmu. Kuna

sellealise lapse juures tonaalsuse tunne on veel üsna algelises arenemisastmes ega võimalda veel avaramat „laulurepertuaari“, siis kogu mäng oli rajatud lihtsale lapsepärasele motiivile, mis vastavalt mängulisele tegevusele kordus mitmesuguses variandis, et suunata tonaalsuse tunde arenemist.

Rütmide ja lähelepanu arendamiseks kasutati mängu juures käsitrummi ning triangelit, andes mitmesugustele rütmidele eritähendusi ja rakendades lapsi nende äratundmise järgi mängulisele tegevusele. Ka lapsed avaldasid triangli ja käsitrummi käsitamisest. Elustavaks momendiks oli ka vilespill, mis kasvatajale osutus üheks alaliseks abiliseks rütmilis-muusikalise mängu teostamisel. Kogu mäng arenes väga lapsepärasel ja sõbraliku arusaamisega üksteisest, kusjuures laste mänguline musitseerimishuvi püsis erksana ja rõõmsana kuni lõpuni.

Mis puutub kõnesoleva õppeasutise sisseadetes, siis need on eeskujulised: lastel on kasutada avarad, kõige mitmekesisemate asjadega varustatud fantaasiarikkaid mängu võimaldavad mängutoad, siis tööruumid, söögi- ja pesemistruumid jne. Isegi imikute jaoks on osakond ühes vastava hoolitsemisega.

Lapsed tunakse juba hommikul k. 7-ks kasvatusasutisse ja alles õhtupoolikul k. 6 paiku emad viivad nad jälle ära.

Suvisel ajal mängud toimuvad enamasti aias. Võimlemiseks ja liikumismängudeks on ka katusaed. Üldse aga kasvatusasutisel on kasutada suurepärane park, kus mugavalt lehtlaid soomurade suvised õppetunnid tulevaste kasvatajatega.

Siiski teatud praktilised tööd peavad suvelgi tubaseks jääma: näit. puutööklassis tütarlapsed hõõveldasid, saagisid, treisid, viilisid, lõikusid ja meisterdasid kõiksugu lastepäraseid mänguesemeid, käsitööklassis valmistati huvitavaid karakteristlikke nukke ja „elulisi tüüpe“ humoristliku joone domineerivusega. Kõik valmistatud esemed leiavad kasutamist nii mängu- kui ka musitseerimistundides, nagu selles kohapääl võis veenduda.

Väikelaps, kes on läbi käinud Fröbel-Pestalozzi kasvatusasutisest, läheb algkooli „ümara“ kasvatusliku ettevalmistusega, liitudes sääli algklassides märkamatu juba kooli miljöösse, mis hilisemal õppeaastail mängulise tegevusest aiva enam siirdub praktiliste ja intellektuaalsete taotluste poole.

Algkool.

Nagu teada, algkooli kohustus Saksamaal on 8-aastane, kusjuures algkool koosneb 4-aastasest põhikoolist (Grundschule), millele järgneb 4-aastane järelkool (Aufbau-

schule). Algkooli algklassides külastatud tundides sümpaatseima mulje jättis töö, millega oli võimalus tutvuda Berlin-Lichterfeldes. Nagu lasteaias, nii siingi mänguline element esines küllaltki rõhutatuna. Seda muidugi eriti tütarlaste juures. Näit. muusikatunnis 3. õppeaastal esitati terve rida dramatiseeritud laule, mis oma mängulise, fantasilise, aga ka tööilmelise tendentsiga pisikestele tütarlastele võimaldasid fantaasiarikkast tegevust, leidlikkust, elavat musitseerimist ja „solistide“ ning „ansamblitegi“ esinemist.

Kuna juba 2. õppeaastal tehakse algust ka noodiõpetusega, siis kõnesolevas klassis võis lähele panna selleski piirkonnas päris kenakest orienteerumist. Töö aluspõhjaks oli C. Eitz'i meetod, mis meiepoolsest vaatevinklist nähtuna tundub otse äärmiselt abstraktsena ja oma tugeva kallakuga helilise soorituse puht-akustiliste omaduste rõhutamisele isegi igavana, aga sakslasele omase kalduvuse tõttu drillile see näis kohapääl vististi küllaltki vastuvõetavana, muidugi päämiselt osava käsitluslaadi arvel.

Kuid mitte ainult laululine musitseerimine ei olnud siin tunni materjaliks, vaid peagu poolltel 3. õppeaasta tütarlastest olid laulutunnis kaasas vilespillid — ja rida varemaltõpitud laule sooritati ka vilespillide saatel. Nii tund mõõdus mitmekesiselt rõõmsa musitseerimise tähe all, kusjuures vilespilli käsitluses näidati väikelaste kohta küllaltki osavust.

Algkooli vanemais klassides jälgitud õppetöös huvipakkuvamaiks oli kahtlemata Vabaõhukoolis, nn. „Waldschules“ hospiteeritud tund 8. klassis. Endastmõistetavalt tund toimus väljas — kooli männikpargis. Selle andis kooli juhataja, kasutades õpetamisinstrumentina viiulit. Käsitlus oli rahulik, asjalik ja sõbralik ning tagajärjed ilmnesisid nii õpilaste teadmistes- oskustes kui ka laululistes võimetes.

Oskuste alal need segaklassi poisid-tütarlapsed osutasid kindlat helistike tundmist ja küllaltki osavust helitabamises. Õpetus baseerus „toonika-do“ põhimõtteil, kuid noodist laulmiseks kasutati esialgu numbernimetusi ja siis ka tähtnimetusi. Tavalise koolilaulu noodistlaulmine As-duuris läks võrdlemisi ladusasti. Kordamistööna lauldi lihtsaid 2—3-häälsid kergetid rahvalaule, mille sooritus oli vaba, kõlav ja rõõmsameelne. Rakendati nii tütarlapsi kui ka poisse paaris ja üksikult laulma ning kõik see toimus kodususe ja ladususega. Mõningaile lauludele õpetaja mängis viiulil kaasmängu. Ta mäng toonilt polnud just sujuv, ometi küllaltki oma otstarvet täitev.

Tunni lõpuosas (ilmsesti see oli spetsiaalselt arranžeeritud) töösse liitus ka kolm

„Eesti Laulumehed“ oma kontsert-ballil T. Vettiku juhatusel esinemas

sama kooli meesõpetajat ja siis üheskoos lastega lauldi 4-häälselt üks natsistlik isamaaline laul, kusjuures mehed „vahvasti tõmbasid bassi“ (muide, kaunis karedalt kõlava häälega).

Samas koolis oli ka soodne juhus patriootilisel aktusel viibida. Väliselt korralduselt näis see üldjoontes samalad olevat, nagu meilgi vastavaii juhtudel, kuid sisuliselt vaevalt saab koolis pakkuda üle poliitiseerimise ja iseteadvuse tuhinna mõttes. Kõnesolev aktus korraldati „Tag, d. deutsh. Volk-tums“ puhul, mis on midagi välissaksa päeva taolist. See korraldati kooli vabaõhu peoplatsil. Koguneti klasside kaupa. Lipukandjad rühmasid ilmusid marsilaulu ja akordeoni muusika saatel. Akordeoni tõmbas rivi ees sammuv väike poiss. Lipud auvalhtidega asusid esiplaanile, samuti ka koor. Kõik teised õpilased istusid neile määratud pinkidele. Koolijuhataja lühikele sissejuhatavale sõnavõtule järgnes mõningaid natsistlikke isamaalisi laule ühehäälse koori esituses ning siis rühma- ja üksikdeklamatsioonid lastelt. Need näisid toimuvat kindlate juhtnõuete järgi, olles läbi imbutatud päevapoliitiliste loosungitega. Koolijuhataja käre päevapoliitiline kõne näitas, kuidas natsistlikus kasvatuses juba maast-madalast püütakse arendada teistest „ülevaatamise“ joont. Aktus lõppes hünni ja Horst Wesseli laulu ühisettekan-dega ja laste viimasest tunnist vabastamisega.

Asjamainitud vabaõhukool asub meie Nõmme meenutavas Grunewaldi raiooni kaunis männimetsas. Kooli kasutada on üsna suur maa-ala. Õppetöö toimub — nii-palju kui ilmastiku olud lubavad — väljas. Selleks otstarbeks on kooli laial-

dase pargi mugavais nurgakesis „klassid“ ühes vastava sisustusega. Lisa-õppeabinõud tuuakse kohale tarviduse järgi. Pole huvituset märkida, et üks lauluõpetajaid kasutas oma laulutundides instrumendina akordeoni, mis tal rihmaga kaelas rippus nagu ehtsal lõõtspillimehel. Vihmase ja külma ilmaga töötatakse muidugi tavalistes klassides, mis asuvad enamasti ühekordseis puumajakeses.

Lapsed saadetakse sellesse kooli tavalisest linna algkoolidest tervislikel kaalutlustel ainult üheks aastaks, et järgmisel aastal võimalust anda ka teistele lastele arsti ettekirjutuse kohaselt selles miljöös ühe aasta jooksul enda tervist parandada. See asetab õppejõud muidugi suurte raskuste ette, eriti õppetöö eduka läbiviimise suhtes, sest tulles paljudest koolidest, klassi koosseis sageli kujuneb selliseks, et peab palju osavust olema kuldse kesktee leidmiseks selles mitmekesiste meetodite rägastikus, mille järgi siin-sää! varemalt on töötanud. Nii näit. ühes laulmistunniski ilmnas, et üksikud poisid heliredelit lauldes kasutasid astmenimedena bi, to, gu, su, la, fe, ni, bi, teised — c, d, e, f, g, a, h, c, kolmandad — do, re, mi, fa, sol, la, si, do, neljandad koguni — ja, le, mi, ni, ro, su, va, ja.

Kuna aasta möödudes sellest koolist siirdutakse jälle oma endisse kooli, siis õpetajal peab olema palju delikaatsust ja taktitunnet, et asja käsitada vastuvõetavalt kõigile. See teeb muidugi raskusi, aga nagu üteldi, tullakse toime. Igatahes õpilased viibivad päev otsa koolis, saavad sääl sooja einet ja lõunasöögi, valmistavad tunnidki järgnevas päevaks ja alles õhtu saabumine sunnib lahkuma sellest kosutavast paigast. (Järgneb.)

Kui viiul hakkab surema

Viiulimängu õitseajal, selle tõeliselt suure kunsti parimail päevil, vaevalt nelikümne aastat tagasi, hõivati vastu meister- ja suurviuldajale. Täiesti väljamüüdnud saalides esinesid viiulikuningad, keda kuulasid tuhandepäised rahvahulgad, olles viimase võimaluseni haaratud nende instrumentide võlust. Oldi sunnitud aegsasti ennast varustama pääsmetega, kuna kassad müüdi tühjaks juba nädalaid enne kontserti. Palavlikulisel pinevusel ja ootusrikkas südamele elevantus istus ning ootas publiku suuri muusikalisi elamusi. Viiulikunstniku väljendusvõimed hoidsid kuulajat nagu võlutuna oma heliringis. Palju helendavaid, unustamatuid nimesid viiuldamiskunsti alal süttis säravana, palju ülendavaid tunde kingiti publikule, mis südameis jäid helisema muusikalise taassünnina.

Viiulikunsti õitseajast on möödunud nelikümmend aastat ja nii mõnigi hiilgav täht on kustunud. Kunstielamused aga jäävad varaks, mis püsivad edasi hinges ja vaimus kustumata mälestustena. Elu sammub edasi, lavale on astunud uued jõud, kunstnikud ja virtuoosid, kes võivad julgesti võistelda mineviku suurustega, meistrid, kes väärikalt ja vastutusteadvalt edasi kannavad suure mineviku traditsioone. Näib, et ka tänapäeval valitseb samasugune vaimustus nagu möödunud aastakümnelgi, peagu võiks isegi ütelda, et viiuldamiskunst raadiokava ja mehaanilise edasiandmise kaudu heliplaatidelt on isegi võitnud, silmas pidades selle levimist ja osavõttu.

Ent ometi on toimunud sügav, peagu nähtamatu muudatus sel alal. Üldsuse huvi viiuli vastu hakkab kaduma. Ons kahanenud viiuldamise kui ürgse kunsti külgetõmbe jõud, see inimhinge elav tõlgendusviis, mille kandjaks on viiul ja mida nii kujutlematult kõrgelt hinnatakse?

Imestusega oleme sunnitud nentima, et praegu jäävad tühjaks need suured kontertsaalid, mis omal ajal ei suutnud kõiki kuulajaid mahutada. Kontserteerimine tähendab nüüd nii kunstnikule kui ka impresariole liiga julget ettevõtet. Kontsert orkestrisaa- tega muutub haruldaseks erandjuhuks. Ent millest õieti on tingitud publiku jahedus viiuldamiskunsti vastu? Kas laiemate hul- kade muusikaline suund ja maitse on muutunud? Seda peaks peagu oletama.

Mõningaid väliseid ilmuvisi on siiski võimalik ette tuua ja seda on tehtudki, kuid ometi need oletused, nii tabavad kui tahes, ei too selgust pääliskaudsele vaatajale selle alateadlikult tajutud muudatuse sügavamate

põhjuste suhtes. Kontsertsaalide tühjaks- jäämise puhul rõhutatakse seda huvi, mis kogu maailmas valitseb spordi vastu. Kuid liigagi kergesti kalduetakse pidama vaenli- kuks vaimule ja kõrgematele huvidele osa- võttu spordist. Kes on suuteline mõistma seda sügavat seesmist sugulust, mis kõiki inimese täiuslikumaid toimimisi üksühega sõltuvusse säeb ja sellega õigustab iga mõju selle raames!

Ka film, mis meile võib elu silme ette nii kirjult ja vaheldusrikkalt, lihtsameelsemale inimesele kergesti mõistetavaks, haritule aga vaimset ergutust ning pinget tähendavais pillides, paistab kaasa mõjunud olevat, et viiuldamiskunsti mõjuala on muutunud piiratuks ja kitsamaks. Eeltoodud asjaoludele lisandub veel raadioaparaat oma mugavuse- ga, mis võimaldab kuulata kodus suurte kunstnike mängu nü. tugitoolis istudes.

Võiks tuua veelgi lähemaid või kaugemaid põhjusi, mis aitaksid selgitada eespool mainitud nähet. Päälsikaudselt otsustajatele ja isiklikult puudutatule võib paista, et huvi- kadu avaldub juba ajavaimu iseärasusis ja selle loomulikus arengus. Arvatakse, et seda asjaolu ei maksa puudutada ning näib olevat mõistlik, kui alistutakse, seda kahetsemisväärset muudatust peagu saatusliku pa- ratamatusena võttes. Sellegipärast maksaks juurelda, kas need seletuskatsed lõpepoolest nähte seesmist tuuma tabavad.

Vaatleme veidi, kas meie ka teistes kunstiväljenduses saame samasuguseid õhtlikke tagasiminekuid konstateerida. Film ja elu- jõuline teater sattusid murettekitavasse vastu- lollu. Nii vähemalt näis see alguses. Aga peagi ilmes, et silmapaistvad lavastused põhjustasid piletikassadele tormi, tingituna tõeliselt naljast kunsti järele. Ka silmapaist- vad ooperietendused tõmbasid kokku samuti mitte sugugi vähenenud publikuhulki: Lava- kunsti alal pühitsevad kõik kõlavad nimed muinasloolisi triumfe. Suured dirigendid val- lutavad maailma nagu vanasti. Arvutud kla- verikunstnikud annavad loendamatuid kont- serte, milline asjaolu osutab kasvavale hu- vile sel alal.

Milliga siis on seletatav, et kõikide teiste kunstnike elulised väljendused — spordist kõnelemata — tekitavad elavat ja kasvavat huvi? Miks just viiulikunst näitab tagasi- minekut, mida teistel kunstialadel ei saa sel määral ja viisil konstateerida?

Kui peame laulmist kunstiks, mis oma ole- musel on kõige loomulikum eluväljendus, siis on viiuldamine kunstina inimese valit- susvõime väljendus materia üle. Viiulda-

Rühm „Raudami“
segakoori
jõulupuulasi

T. Ü. „Oma“
segakoori teene-
lisi lauljaid; va-
sakul N. Gold-
schmidt

mises võime laulja sisemiste funktsioonide tajutavaks muutunud tõlgenduse ära tunda esemelikus väljenduses. Avaldumine instrumendil sünnib sel teel, et viimane on asetatud enda omapäras mingisse erilisse olukorda ja kujundusvahendite seas evib sügavamalt põhjendatud, võiks ütelda, müstilise tähenduse. Kõrge hinnang vihjab salapärasel viisil sisemisele suhtumisele.

Instrumenti tõelist väärtust võib mõista vaid kunstnik, kellele ta on hinge ainulaadseks organiks nii vormi kui ka liigi järgi. See pill oma õilsamates eksemplarides varjab kõlas veel nende meie kunsti suuremate meistrite elusat hinge, kes juba ammu on varisenud kaduvikku. Hinge elust-tulvil liikumine, täiuslikuma tegevuse väljendus, meistrite vibraato on tundlikku ja õrnalt keelestatud materjali hingestanud ning suursugustanud. Selle meistrikäega kujundatud inimkehale sarneleva ja inimhinge taolise

pilli väljendusvõime on läbiimbutatud elust ning äratatud iseseisvaks.

Meistripillide biograafia on meile tuttav. Nad sattusid meistritelt mõne suure järglase kätte tõelise hingederändamise korras. Säätkus aga õilsat materjali tõlgenduses alandati ei ärganud ta elule.

Hinnalise instrumenti väärtuse määrab päälle ilu ja kunstipärasuse veel kõla, st. hingeline omadus. Kui need kaks tegurit ühte satuvad, siis võib tõusta viiuli hind peagu uskumatu kõrgele. Suurte meistrite kätes virguvad viiulid elama ja siis lainetavad neist lihtsatest männipuust kunstiteostest poodiumilt kõlad, mis on maailmas hingeväljendustena ainulaadsed.

Üheski kunstis ei saa sellisel jälgida hinge kuni ta põhjatute sügavusteni kui viuldamises. Ometi meie ei saa eitada imelist tööka, et elav mõjuvõim ses kunstis hakkab kahvatuma. Kui saaksime selle huvi kaha-

nemise põhjusi seletada kunstis eneses toimunud pinge vähenemisega või langemisega, siis peaks temas märkamatuks olema toimunud mõni muudatus.

Kas võib oletada, et viuldajad on ürglikkusest, põhilisusest eemaldunud ja et selle ärapäõrdumise tagajärjel on mängu mõju langenud? Et sellist tõika kindlaks teha, peame lühidalt puudutama ajaloolisi andmeid, haarama minevikku ja jälgima kunsti arengut. Seejuures tahame teadlikult kasutada ainult kontrollitud andmeid.

Alul liikus viiulimängu tehnika vaid madalatel positsioonidel. Tollal holti viiulit mängu juures rinnakorvi vastu surutuna. Nõudlikuma mängutehnika arenemisega toimus otsustav muudatus instrumendi käsitamisel. Viiul asetati õla kõrgusele. Tolleaegsetel pildidel viuldajaist ei ole näha ühtki kunstlikku abivahendit, nagu lõuatugi, padi või toetussäädeldised. Just samal ajal võidab Paganini, suurim suurte hulgas, oma kire demonikkusega armastatud instrumendile suurima kuulsuse, mis temas lihenes viuldamise sümbooliks ja mis muutis tema legendaarseks kujuks, meie kunsti müüdiks. Kas tema kasutas mingeid abivahendeid?

Ajalooliselt tõendatakse, et Louis Spöhr, Paganini kaasaegne, tarvitas esimesena lõuahoidjaid avalikult. Pääle selle leiavad tarvitamist veel rohkearvulised teised abivahendid. Nii on muuseas teada, et Sarasate kasutas vaevalt nähtavat musta liistu, mis oli kinnitatud viiuli vasakpoolse serva külge. Varsti järgnes uus muudatus, mis alul instinktiivse vastumeelega ja tugeva tõrkumisega läbi viidi: sooltest tehtud viiuli mi-keel asendati terastraadiga.

Selle ephhiline uuendusega pidi poogna kragin midu nii tundlikul keele muutuma kuulmatuks. Paremus näis olevat ilmne. Võidi kraapida — ja rafineeritumgi hingedetektiiiv ei suutnud kinni naelutada ega konstateerida roima kõla ilusääduse vastu. See asjaolu mõjus vabanemisena raskest painest. Traatviuldaja oli kõikidest obtudest päästetud. Pääle esialgset tõrkumist ei jätnud hiljem ükski viuldaja kasutamata seda eneoletamat mugavust.

Vahvad ja innukad selle edusammu eest võitlejad võisid ikka uuesti tõendada, et ükski kuulaja, isegi mitte asjatundja, ei määrganudki, kas mängija tarvitas soolkeelt või terastraati. Kõrgemad toonid mi-keelel meeldisid. Kui oli raske kohelda soolkeelt õieti, siis lapsemänguna kergelt reageeris terastraat. Sellele lisandus veel paremus, et nüüd keeled enam ei katkenud igal sobival ja mitte sobival juhul. Nad läksid peagu sama vähe häälest kui klaverikeeledki. Nad olid võrreldes soolkeelttega naeruväärselt odavad. Aastas üks kuni kaks keelt, mis päalegi ei

muutunud puhtuses. Viuldajad, keda piinas käte niiskus, võisid kergendatult hingata.

Võidukalt saavutas teraskeel esikoha ja ta vallutas lühikese ajaga kogu ala. Kõik keeled tegid läbi selle muudatuse. Õhinas jäeti kahesilma vahele asjaolu, et alumiiniatraadiga mähitud re-keel seoses terasega muutis pilli algköla. Paljud suured virtuoosid ja enamik orkestrikunstnikke mängivad teraskeeltele. Ka on juba leiutatud metallist viiul ning see püüab võita arenemishimuliste viuldajate poolehoidu. Samuti on võetud tarvitusele teraskattega poognadki.

Siinkohal ei taha meie veel märkida, kas kõik need muudatused on kuidagi seoses publiku huvi kahanemisega viiulimängu vastu. Me näeme, et kirjeldatud arenemine kunsti ta päämistes joontes on mõjutanud vaid vähesel määral. Kui sellele muutusele siiski peaks omistama mingi muu põhimõtelise tähtsuse, siis tuleks tõestatada, et eelmainitud paremused on olnud vaid näilised. Teadmatusena, milles viibime kunstiliste olukordade suhtes, võiks seda eksitust seletada.

Need põhjused, mis seni paremuse poolt rääkinud, osutuvad seesiselt siiski nõrkadeks. Oleme jõunud äratundmisele, et käsitlusviis on toimunud samasuur muudatus kui instrumendi keelestiku materjaliski. Samuti näivad suured klassilised meistrid viiuldamise alal vähe hoolivat tõelistest edusammudest, milline nähe on arenenud plekilviuldamise kõrgusele. Instrumendi käsitlust isegi ilma padjata ja lõuatoeta käsitada on niivõrd unarusse jäänud, et seda võidakse praegu arvestada vaid veel primitiivse mustlasmuusika väljendusena.

Sellelt seisukohalt on raske mõista, et Paganini nii suurt menu saavutas. On aga väga tarku ja kõikteadjaid inimesi, kes ülla tõsidusega püüavad tõendada, et Paganini tänapäeval oma „akrobaatiliste võtetega“ enam sugusi nii suurt menu ei saaks arvestada, kuna nüüd oleme üle kasvanud sellisest välisest virtuooslikkusest. Sama veenvalt kõlbal väide, et praegusaja suured virtuoosid on üsna tunduvalt kaotanud oma tõmbejõudu publiku vahepeälse sügavamaks muutumise tõttu. Kui sama publik vaimuslusega osa võtab suurtest spordipidustustest, kui sama suur jõuk inimesi ohjeldamatult juubeldab maailmakuulsate artistide saavutustele, siis nimetatakse seda kahjatsusväärseks larestumiseks.

Nii jääb kaunis ebamääraseks, kas on tegemist meie kunsti sügavamaks muutumise või larestumisega. Parimaks lohutuseks on meile siin asjaolu, et võime pidada mõlemad oletusi õigeiks ning mugava lahendusega naela pääd tabada. Viuldajate süütust usume ära tundvat sellest, et meie suu-

„Leelokunna“ segakoor oma jõulupuul

red virtuosoid ka veel tänapäeval paganini-likku tehnikat omavad määral, mis suudab kõrgemaid nõudmisi rahuldada. Kuna puhta teraskattega saavutatakse sama mõju, mis möödunud ajajärgul esile kutsus meie kunstis imetlust ja hämmastust, siis on võimatu otsida külgetõmbejõu kahanemise põhjust eespool mainitud muutuses.

Kahjuks peab nentima kurba asjaolu, et mitte kõik inimesed ei suuda iseseisvalt ja rippumatult mõelda, isegi hää tahte juures mitte, vaid enamik seda järgi räägib ja mõtetult kordab, mida tema ümbrus peab tähtsaks ning austamisväärseks.

Ainult vähesed on teadlikud asjaolust, et ka meie meelte organid on meile kaunis vähe usaldatavaks nõuandjaks juhul, kui peame eraldama ehtset ebaehtsast, ürgset kaudsest, aseainet ja välist võlu põhilisest. Nii ei eksid mitte üksnes esimese järgu maalide tundjad kui kunstiekspertid rafineeritud võltsingute suhtes, vaid ebaõnnelikel tundidel ka päris kohmakate jäljenduste puhul. Ka meie haistmismeel pole toitute valikul usaldusväärseks nõuandjaks, samuti kui maitsmismeel ei eralda alati surmavat konservi vitamiinirikast toidust.

Kuulmismeel käib inimese teravamate meelte hulka, ent siingi kogeme, et uute viiulite hääduuse proovimisel, võrreldes neid juba hingestatud mestripillidega, kaalukad asjatundjad, kõrva abil otsuse tegemise juu-

res, võivad eksida ja vääratada. Ka tajumismeel viib meid sageli eksiteele.

Võime teha väga tähelepanuvääriva konsulteeringu, nimelt et tunne, kui see on ühenduses mõne teise meelteorganiga, võimaldab suurema täpsusega kindlaks määrata mistahes asja omaduse ja isepära. Paljud viiuldajad eksivad kindlasti viiuli üle otsustamisel, kui nad toetuvad üksnes kõrvakuulmisele. Aga niipea, kui siia lisanduvad teadlikud liigutused, muutub hinnangu andmise kindlus ehtsa kunstniku puhul peagu eksimatuks. See nähe vihjab teed näidates olefule ilmuvuste sügavamast ühtekuuluvusest.

Mõistuseinimene, juurdleja ja targutaja, tunneb end ürgliku tundega kokkupuutumisel oma algolemises ähvardatuna. Kui tegutsemine, olgu see mis alal tahes, on mõjutatud inimestest, kes endale midagi on „võtnud pähe“, selle asemel et olla juhitud ürglikust loovast vaimust, siis näeme nii kunsti kui ka elu sammuvat valeradadel. Ainult loov kunst tekitab vastuvõtlikus inimeses ürglikke tundeid. Loomisprotseduur ise aga on oma olemuselt tänapäeval nii kunstis kui teaduses lahendamatuks mõistatuseks. Meie kõik aga tunneme loova vaimu mõju. Kõik meie meeled on alaliselt tegevusvalmid vastuvõtujamad loova jõu poolt tekitatud lainetusele.

Alati, kui inimene eksib loova sääduse

vastu ning eemale kaldub ürglikust olemusest, peab järgnema tagasimineku ja häving. Kui kunstis on märgata tagasiminekut, ei tohi seda panna lihtsalt kuulaja, st. vastuvõtja arvele. Viiuldajad peaksid tõsiselt kaaluma, kas kunsti tagasimineku põhjused pole mitte väheütlevad sõnakõlksud, sest

elav ja tõeliselt hingestatuim kunst ei või kaotanud olla mõjuvõimu, kui ta oma olemuselt on jäänud ustavaks iseendale. Selle sääduse abil, st. loova väljendusvabaduse sääduse tunnetamisega võib kõik taas elustuda, mis seni kuivas ja kolletas.

G. Michelson.

Ooper ja kontserdid

Tallinn

„Estonias“ toodi uues lavastuses esile G. Bizet' ooper „Carmen“, millega ühenduses on kerkinud üles mitmesuguseid arvamiste avaldusi. See elavus pole sugugi põhjendamatu, kuna tõepoolest on toimunud midagi erinevat meile senini mõistetavatest traditsioonidest.

Mille kaudu see lavastus just isepärasustele tungib, on juba põhjalikum küsimus ja nõuab analüüsi eriartikli, mille toome „Muusikalehe“ järgmises numbris. Praegu aga olgu märgitud niipalju, et siin asi on võtnud sellise pöörde, kus tuleb hakata vägä kindlat selgust muretsema, kas meil piütakse sünnitada messiaid, või rakendatakse ainult maagikat kergeusklikele.

Et avalik arvaminegi on eriti just jäänud peatuma välisustele, siis tuleb järeldada küsimuse väga pinnalist selgitamist. Ometi meie ooperiala väärib, õieti nõuab sügavale ja otsesele äratundmisele jõudmist. Selles mõttes koguni peaks väljendama üleskutse, et asja tuleks tõsiselt kaaluda ning sõna võtta veelgi elavama huviga.

Mis puutub dekoratsioonidesse, siis neid oli põhjalikult uuendatud ja seejuures paremusi leitud. Muudatustest kostüümides ei saa just päriselt sama ütelda. Solistikond oli peagu tervena uus ning täitis ülesandeid tunnustust teenivalt.

Esietendusel E. Vaarman nimitegelasena avaldas häid mängulisi kalduvusi ja oli küllalt edukas ka lauljana, kuigi tema häälematerjal pole põhilistes omadustes osale kohane. M. Tarasel õnnestus vokaalne külg paremini kui lavaline, kuna viimase puhul ka kuju ei pakkunud just soodsaid eeldusi. Sama seersandi osa on rõõbiti täitnud veel K. Ots kui vilunud ja kunstilise kaaluga jõud sellel kohal. V. Veikat oli hääloreator ooperi ülesannete mõlemal alal. O. Rukas leitnandina esines võimalisena oma kohal. Kõigi laulu-

liste vooruste kõrval võiks temale soovitada ettevaatust portamentodega — ning antud osas pisut enam sõjamehelikkude rühti. Noorjõud I. Uudelepp Micaelana jättis mulje kordaminekutest ja eeldustest ülesanneteks. Mustlannade osas olid edukad L. Aadre ja N. Loona. Väiksemaid osi täitsid J. Pilvet, R. Sildnik, E. Raivo jt.

Ettekannete juures paiguti laululiste väljenduste asemel rakendati kõnehäälsuslike võtteid. Tavaliselt toimitakse nõnda siis, kui esinejal muusikalistest vahenditest ei piisa kunstilisteks ülesanneteks. Kas siin oli tegu solistide küündimatusega või mõne uuenduste kapriisiga, jäägu seekord puudutamata.

Ooperi läbiviimise eduks vajalist temperamenti avaldas R. Kull dirigendipuldil, hoolitsedes samuti ka ettekande ühtluse ja temale alluva kunstilise distsipliini eest.

Külalisena G. Puccini ooperis „Madame Butterfly“ esines mereväe leitnandi osaga E. Karrisoo. Hääleliselt on osa temale sobiv ning ta võis end avaldada takistamatult. Nii ta ka laulis meile varematest aegadest tuntud eduga, kusjuures samuti märguline külg pakkus rahuldust. Cho-Cho-Sani osa esitas O. Tiideberg, kellele nimetatud ülesanne on ikka võimaldanud hääd väljendumist. Üldiselt edukat ettekannet juhatas R. Kull.

Viiendat sümfooniakontserti dirigeeris V. Nerep, millises ülesandes ta esines debüüdiga. Mis puutub ettevalmistuslikku külge, siis oli V. Nerep enesega teinud võrdlemisi põhjalikku tööd ja võis kava esitada pääst partituuri nähtava tundmisega. Ka viimistlus orkestriga jättis tehniliselt soodsad muljed. Sisuline külg liikus tõlgitsuselt väljakujunenud raamides, kusjuures ei puudunud ka individuaalsed kalduvused. Liigutuste kinnisus kajastus mõningal määral ka muusika interpreteeringu ilmes. Kava koosnes Čaikovski helitöödest. Solistina mängis klaverikontserdi A. Lehma soliidse käsitluses.

Siin muidu sobiv orkestrisaade kippus maha jääma.

Suurejoonelise kontserdi korraldas Lauljate Liit A. Lätte 80 a. sünnipäeva tähistamiseks, kusjuures kava koosnev juubilari teostest. Üksikult esinesid EMO segakoor V. Nerepi, TMS-i meeskoor A. Karindi ja „Raudami“ segakoor K. Leinuse juhatusel. Suurearvuline ühendkoor laulis T. Vettiku dirigeerimisel. Soololaule kandis ette A. Viisimaa, keda klaveril saatis R. Kursk. Aktusekõne pidas prof. J. Aavik. Tervitajate hulk oli harukordne. Viimase sõna ütles juubilar ise. Terve õhtu mõõdukas kunstilise õnnestumise ja ülendatud meeleolude tähe all.

Väga huvitava ja ühtlasi õpetliku kontserdi korraldas A. Lätte loomingu Akaadeemiline Helikunsti Selts. Siin tulid ettekandele soolotooted ja keelpillide kvartett. Suurem osa nendest teostest oli kuulajatele tundmatu ning autorigi võis mõnda jagu kvartetist jälgida alles esmakordselt. Samas saime aga veendumuse, et A. Lätte loomingu sellest küljest pole meil vajaliselt valgustatud ning autor on põhjendamatult vajunud unustusse. Pääle kvarteti seisib kavas klaveripaladid ja soololaule. Hästi kujundatud sooritust pakkusid I. Loo — sopran, N. Kokker — klaver, A. Saat — 1. viiul, R. Matsov — 2. viiul, E. Kalam — vioola, K. Vallimäe — cello. Ülevaate A. Lätte loomingu ja tegevusest andis prof. J. Aavik.

Küllastuskontserdi andis Tartu Meeslaulu Selts E. Tubina juhatusel. Koor esines umbes 70-mehelises koosseisus võrdlemisi tasakaalulises ansambelis ja distsiplineeritud väljendumisega. Kava oli koostatud eesti helitööde esinduslikust valimikust mõninga lisandusega soome, ungari ja läti heliloomingu. Üldiselt näidati ettekannetega repertuaari läbitöötamise häid külgi. Paiguti aga ilmnis juhataja temperamendi tungivusi liialdatud kiirustamisele. Kõlaltselt lauldi puhtasti, kõrkumiseaga õieti ainult ühe pala puhul. Üldiselt jätsid tartlased häa mulje.

Kammermuusika kontserdi korraldas Eesti Helitaide Ühing klassikalisest muusikast. Kava moodustasid Mozart'i trio klarnetile, vioolale ja klaverile, Händeli sonaat oboele ja nummerdatud bassile ning Beethoven'i kvintett oboele, klarnetile, metsasarvele, fagotile ja klaverile. Esinejateks olid M. Prokofjev — oboe, B. Luukk — klarnet, A. Kõhelik — metsasarv, L. Ernits — fagott, R. Merkulov — vioola, P. Indra — klaver. Õhtu kunstiline külg arenes kõigiti edukalt — nii sisulise kui tehnilise täitmise mõttes.

Eelnimetatud ühing andis Pühavaimu kirikus ka jõulumuusika kava, mis mõninga-

te muudatustega esitati teist puhkugi. Nendel kontserdil pakuti rahvusvahelist repertuaari ja kanti ette ka eesti autorite heliloomingut. Viimaste hulgas esitati R. Tobiasi, P. Süda, A. Vedro, E. Brauer'i ja H. Feischner'i töid, osalt esmakordses ettekandes. Tegevad olid segakoor, O. Indra — sopran, M. Prokofjev — oboe, A. Jakobi — viiul, A. Järv — orelisaade. Orelisolistina ja koorjuhina toimis P. Indra. Õhtud pakkusid meeleolu ja väljenduslikke õnnestumisi.

Lauljanna H. Betlem andis omanimelise kontserdi pianist E. Avesson'i kaastegevusel. Sisuliste väärtustega on H. Betlem meid ikka suutnud siduda. Vokaalkunstilise küljega ta nüüd näitas jälle edinemist ja oma positsiooni kindlustamist esinduslikus astmes. Poole kavast ta andis eesti muusikat, jätkates oma traditsiooni meie algupärase loomingu viljelemises. Hääd saadet pakkus E. Avesson, kes ka iseseisvate numbritega teenis tunnustust.

Iseseisva kontserdi andis noor pianist S. Tamarkin, kes on oma hariduse saanud Tallinna konservatooriumis ja hiljem end täiendanud Pariisis. Ta valitseb tehnikat võrdlemisi kujukalt ning suudab vastavalt tähta ka üsna nõudlikke ülesandeid. Sisulisest küljest ei puudu esinejal kalduvused tõlgitusliku ilme saavutamiseks ja stiilseks väljendumiseks. Dünaamiline läbilõige on kontsertantil kaunis avar.

Ed. Visnapuu.

*

Tallinna Töölismuusika Ühing püüdis oma 10-aastase tegevuse juubelil, mil puhul anti „Estonias“ kontsert sümfooniaorkestri poolt N. Goldschmidt'i juhatusel. Solistidena olid kaastegevad E. Reinap, U. Jürilo, P. Härm, P. Anton, J. Reintam ja R. Sari. Samas võttis ettekannetest osa ka ühingu segakoor. Selle organisatsiooni päämiseks sihiks on muusika levitamine laiemate hulkade keskel odavahinnaliste rahvakontsertide kaudu. Selleks rakendatakse asjaarmastajatest moodustatud orkestrit kutseliste jõudude täiendusel. Nende ettekannete sisustamiseks aitab tõhusalt kaasa ka ühingu koor ja üsna arvukas rida soliste. Mis puutub kontsertide arvilisest külge, siis nende tihedus on võrdlemisi õige suur. Selles mõttes täidetakse ülesanded peagu viimse võimaluseni. Ka sisulise osa käsitlemisel püütakse minna muusikaliste väärtuste pakkumise teed. Muidugi on asja juures oma piirid, mis ei luba ettekandeid alati arendada suuremate kunstiliste mõõtude kohaselt. Kõige juures aga selle organisatsiooni tegevuse kaudu ilmnevad väärtu-

sed, millele vaidlematult jääb arendav kultuuriline tähendus ja mida tuleb hinnata tunnustavalt.

Järjekordse iseseisva kontserdi andis noor pianist Br. L u k k, kes oma tegevusega on enesele kindlustanud tähelepanudava seisukoha. Kõigepäält Br. L u k k valitseb tehnikat, mis on juba välja kujunenud suurmõõtude kohaselt. Seega seisavad tal lahti võimalused repertuaari alal igakülgsest valiku tegevuseks. Ka tõlgitavas mõttes ta suudab toodangule läheneda avarate eeldustega. Stiilivast ja tunnete rakendamine loovad siin aluse selgejooneliseks ning erksalt ilmestatud väljenduseks. Aga ta võib sisulises suhtes veelgi peeneda ja juure võtta elustavaid varjundeid, kuna tema noorus õigustab seda lootma.

Harfide kontserdi andsid S. T o b i a s ja I. K u p r i j a n o v, esinedes Kaubandus-Tööstuskosja saalis. Neile olid kaastegelasteks pianist H. S a a r n e ning flötist A. H e l l i s t o. Harfikontserdid on meil ikka olnud harulduseks. See maksab soloettekannete, aga veelgi enamal määral duode ja suuremate ansamblite kohta. Kontsertpillina harf jääb intiimse kõlaruumi instrumendiks. Vastavalt päris sobivat auditoriumi meil ei ole ning antud korralgi saal polnud ettekannete eriliseks soodustajaks. Kontserdi sisu oli mitmekesine ja pakkus võimalusi harfi iseloomu näitamiseks. Mis puutub ettekannete teostamisse, siis esinejad vastutasid kava käsitsemise edu eest.

Vaimuliku kontserdi korraldas Jaani kirikus Tallinna konservatooriumi lauluosakonna konvent. Niisugused ülesastumised oma kunstiliselt ilmet vastavad õpilasohtutele ja täidavadki kogemuste soetamise otsustarvet. Vahe seisab vaid selles, et siin on esinejateks enamasti juba rohkem kujunenud kasvandikud. Nimetatud asjaolud maksvad ka käesoleva õhtu kohta. Esinesid M. V e e n e r, M. T s o p p, M. P ä r t e l p o e g, A. H a l l i s t e, V. R u m e s s e n, P. M ä g i, A. K o l t s, H. R e i s p e r e ja A. P i r k, pakudes nii soolonumbreid kui ansambli laulu. Vilunud saatjaks oli P. I n d r a, kes pakkus ka orelisoolot — ning seda oma alal meistrina.

Iseseisva kontserdi andis viiulikunstnik V. Ö u n a p u u, kes Tallinna konservatooriumi lõpetamise järele jatkas õppimist Pariisis. Selles noores jõus on meil tegu töötava talendiga, kelle praegused tehnilised võimed ja sisulised kalduvused eeldavad tähelepanudavate tulemuste saavutamist. Oma raske kava ta viis läbi suure kindlusega, seejuures rahulikult ja kunstilises mõttes disiplineeritud kujul. Vastutava saate eest hoolitses prof. A. L e m b a.

Jaani kirikus andis kontserdi Tenno V i r o n i koos oma õpilastega. Soolonumbrite kõrval pakuti ka duetti. Kasvandikkest esinesid A s a n d i, H e i n b e r g, O l l y, O j a, L i n n a s, L i i v, R i i k o j a, T r e i e r. Orelisolistina ja saatjana toimis V. N i i l u s. Kava koosnes rahvusvahelisest muusikast.

Vigala

Laupäeval, 16. det. 1939 toimus Vigala kirikus järjekorraline kirikumuusikaõhtu, mille kava seekord oli pühendatud Kristuse tulemisaja- ja jõulumuusikale. Kaastegevad laulusolistidena olid O. I n d r a ja E. R i i n e r, orelil P. I n d r a — Tallinnast. Vaikses hardumuses jälgiti sisukaid ettekandeid ja lauldi ühiselt jõulukoraale.

Tuleb tunnustusega mainida Vigala kirikukoori kirikumuusikalisi üritusi. Kolme aasta kestel on koor koos käinud ja päale jumalateenistustel esinemiste toime tulnud ka mitme iseseisva muusikaõhtuga. Sääljuurres on eriti hinnatav koori püüdmine ikka parema ja sisukama pakkumise poole. Oratoorium „Messiase“ jõulukoorid kõnesoleval muusikaõhtul olid selle tunnistuseks. Samuti tõsis muusikalist kunsti on need õhtud esitanud solistide kaudu, kuna viimaste seas on ikka olnud silmapaistvaid jõude. Nii päale ülalmainitute nimetagem neist prof. T o p m a n i, H. L e p p n u r m e, J. H i o b i t, P. V i r g a s t, H. B e t l e m i, P. A l a r i t j t.

Need muusikaõhtud enamikus on toimunud vabatahtliku maksu eest ja nii olnud kättesaadavad laiematele hulkadele. Aineliisi eesmärged pole koor siin kunagi taotlenud.

Laulukoori organisatsioonilist külge aitab tõhusalt vaos hoida häältevanematest koosnev juhatus, kuhu käesoleval ajal kuuluvad M. V a l g e (esimees), A. E s t e r, L. K u l l, S. T a l i ja koorijuht R. T o r m i s ning revisjonitoimkond koosseisus E. Ü ü r i k e, H. T a n n e b e r g ja E. R a i d m a a. Üritustele lõõb kaasa lauljaskond üksmeelselt ja täie andumusega.

Suure häämelega tuleb veel nimetada kohaliku õpetaja praost F. J ü r g e n s o n i sooja suhtumist ja kaasaaitamist koori püüetele. Tänu sellele toimuvad kõik koori ja koguduse ettevõtted suures üksmeeles. Mainigem suurimana neist Lääne praostkonna vaimuliku laulupäeva ja Vigala koguduse 600 a. juubelit möödunud suvel, mille kaasa tegid kogu praostkonna laulukoorid.

Lõpuks on ka koguduse juhatus ja nõukogu oma häätahtlikkust näidanud, võimaldades koorile orelirõdu laiendamise möödunud aastal kirikuremondi puhul.

Loodame Vigala kirikukoorilt ka tulevikus tõe jatkamist samas suunas — ikka ülesmäge!

Mitmesugust

T. Vettiku „Laulukoori juhataja“ käsiraamat.

I päätükk.

1. Koorilaul kunstilise tegurina.
2. Mis on koorilaul?
3. Lühike ajalooline ülevaade stiilidest koorilaulu literatuuris.
4. Laulukooride tüübid. Naiskoor. Meeskoor. Segakoos. Koolikoos.
5. Laulukoori normaalkoosseis.
6. Sümfooniline laulukoor.

II päätükk.

1. Lauljate vastuyötmisest laulukoori.
2. Koorilaulja muusikaline haridus: Nooditundmine. Häälekultuur.
3. „Praktiline noodiõpetus laulukooridele.“
3. Rütmiõpetus. Takt. Rütm. Rütmid ja rütmifiguurid. Paus. Sünkopeeritud rütm. Triooli rütm.
4. Dünaamika.
5. Tempo ja agoogika.
6. Solfeggio ehk helikõrguste tabamise õpetus: Oktaavid. Noodijoonestik, abijooned. Noodivõtmed. Heliredel ehk gamma. Duur-helitõug, C-duur helistik. Põhitõon ja selle kolmkõla. IV ja V astme kolmkõla. Intervall. Kromaatilised märgid. Kromaatiliselt muudetud intervallid. Kromaatiline heliredel. Kiriku-heliliidid. Moll-helitõug, c-moll helistik. Naturaalne ehk loomulik moll. Harmooniline ehk kõlaline moll. Meloodiline ehk viisiline moll. Cis-duur, cis-moll, Ces-duur. G-duur ja teised ristidega duurid ning nende samanimelised mollid. F-duur ja teised beedega duurid ning nende samanimelised mollid. Helistike rühmad noodipildi järgi. Euharmoonilised heliredelid. Helistiku kindlaksmääramine noodikirja järgi. Võtmemärgistikust ja toonikast. Transponeerimine. Modulaatsioon. Üldisi juhiseid tööks.

III päätükk.

Teksti hääldamisest koorilaulus: Sõnade välted. Sõnade rütm. Diktatsioon ehk häälikute artikuleerimine. Sõnade silbitamine laulus. Sõnakuju rütmiline peegeldumine. Häälikute kohendamine. Diftongide laulmine. Laulutehnisi võtteid koorilaulus. Teksti hääldamise režiinäiteid. Järelsõna.

IV päätükk.

1. Laulukoori harjutus: Harjutuse aeg ja selle algus. Kooritöös tarvitatav pill. Lau-

- lukoori paigutamistest harjutusel. Häälelehtilaulmine. Hingamisharjutusi. Ühe laulu õpetamine. Lauljate osavõtu kontrollimine. Laulukoori noodikogu.
2. Laulukoori esinemisest ja hääleandmisest: Esinemine. Hääleandmine.
 3. Laulukoori ülessäädmisest esinemistel, akustilistest esinemisoludest ja laululavade: Laulukoori ülessäädmisest. Akustilised esinemisolu. Laululavade.
 4. Koorilaulu intonatsioonipuhtusest: Tempereeritud säde ja loomulik kõlapuhtus. Viisi intoneerimine laulus. Loomulik intervallide intoneerimine. Duur-harmonia. Moll-harmonia. Toonist vajumine. Helistiku kulumine. Muid vajumise põhjusi. Toonis tõusmine.
 5. Koorilaulu kunstipärasest tõlgitsemisest: Meloodilis-temaatiline külg. Hingamiskohad. Rütmitika. Dünaamika-agoogika. Tempo. Mõningaid suuremaid eksimusi tõlgitsemises. Kunstlikud koorikõla efektid. Oktavistid. Pianissimo ja fortissimo. Puhtad proovid. Järelsõna.

V päätükk.

1. Laulukoori organisatsioon.
2. Laulukoori töökavast ja repertuaarist.
3. Kontsertkava koostamisest.
4. Laul koori koosviibimistel.

VI päätükk.

1. Koorijuhatajate tehnikad: Algtehnika. Taktiviibete skeemid. Kõrgem tehnika.
2. Laulukoori juhataja: Koorijuhatajate ettevalmistamisest. Coda.

VII päätükk.

Lühiprofiteid eesti koorilaulukomponistidest.

Lisa.

Väike muusika oskussõnastik.
Raamatus on üle 450 laulu, harjutuse, noodinäite, tabeli ja joonise.

Teadmiseks kõigile Lauljate Liidu liikmeile!

Tuletame kõigile Lauljate Liidu liikmeile meele, et Liidu volikogu otsuse põhjal Liidu 1940. a. liikmemaksu tasumise tähtaeg määrati 1. veebruarile 1940. a. ja maksumääraks on 20 senti igalt lauljalt-mängijalt aastas (mitte 15 senti!). Ühes liikmemaksuga tuleb samaks tähtajaks tasuda ka „Muusikalehe“ tellimisraha 1940. aasta eest (Kr. 2.50 aastas, sest „Muusika-

lehe" tellimine on Liidu liikmes-organisatsioonidele volikogu otsuse põhjal kohustuslik.

Palume kõiki liikmeid tähendatud tähtpäevast kinni pidada, sest alatiste meele-tuletuste saatmine on toiming, mis nõuab taas rohkesti kulu!

Summad palume maksta Lauljate Liidu posti jooksvale arvele nr. 235, rahasaate kaardi lõigendil ühtlasi tähendades, millise organisatsiooni eest liikmemaksu tasutakse, missuguselt koorilt (kas sega-, mees-, naiskoorilt, orkestrilt?) ja mitme tegelase eest.

Eesti Lauljate Liit.

Lauljate Liidu nõukogu koosolekult

13. jaan. s. a. peeti Lauljate Liidu nõukogu koosolek, mis oli pühendatud päämiselt 12. üldlaulupeo küsimuste arutamiseks. Liidu juhatuse ja vastavate toimkondade seniste seisukohtade esitamisel selgus järgmist:

Laulupidu peetakse L. Liidu volikogu otsusel 1943. a., mis on ühtlasi meie vabariigi 25. juubeliaastaks ning seega laulupidu kujuneks ühtlasi ka juubelipidustusteks. Laulupeo päevade suhtes ei ole võetud veel kindlat seisukohta, kuid kindlasti need jääksid Võidupüha ja jaanipäeva, s. o. 23. ja 24. juuni ümbrusse. Kõige tõenäolisem on see, et laulupidu antakse jaanipäeval, mis kõnesoleval aastal langeb neljapäevale.

Laulupeost võtaksid osa järgmised kooriliigid: sega-, mees-, nais- ja maakondlikud koorid, puhkpilliorkestrid ja väliskoorid.

Lühiteateid.

● Jaanuarikuu keskpäevad kujunesid eesti muusikaelus suurteks vanameister Aleksander Lätte 80. a. sünnipäeva pidustusteks. Korraldati kontsertaktusi Tartus ja Tallinnas, väga mitmed muusikaorganisatsioonid valisid vanameistri oma aulikumeks, oli ka rahalisi kingitusi ja rohkesti tervitusi. Vanameistri sünnipäevale elas kaasa kogu Eesti, kuna see tähtpäev oli ühtlasi suureks aupäevaks kogu meie omakultuurile. Muude hulgas valiti A. Läte Nõo valla aukodanikuks, kus ta pikemat aega oli koguduse köster-organisatiks.

● Meie esimesi kunstitauljaid Aino Tamm sai 22. detsembril 1939. a. 75-aastaseks. Sünnipäeval tervitati juubilaril paljude organisatsioonide ja sõprade poolt. Tähtsa sünnipäeva tähistamiseks korraldatakse 17. veebr. „Estonia“ kontsertsaalis kontsert-aktus, kus muuseas on lubanud esineda ka juubilar ise.

● 14. jaan. sai 75-aastaseks Gustav Wulff, tuntud rahvustegelane ja luuletaja. Erilise populaarsuse on võitnud tema loodud tekstiga laul „Õrn ööbik“, millele viisi on loonud Karl Ramm. Vaevalt leidub meil teist laulu, mida laialdasemalt tuntaks ja lauldaks. G. Wulff elab praegu Otepääl, kus ta on olnud kauemat aega vallasekretär ja seltskonnategelane.

● Jaanuarikuu algul peeti Tallinnas ÜENÜ osakondade koorijuhtide kursus, millel kanti ette mitmeid referaate ja käsitleti koorijuhatamist praktiliselt. Kursuste juhiks oli helilooja G. Ernesaks. Kursused olid eeskätt ettevalmistuseks eeloleval suvel toimuvaks suurteks ÜENÜ pidustusteks.

● Tallinna Linnateenijate Meeskoor, milline käesoleval aastal saab 10-aastaseks, on otsustanud oma tegevuse rajada laiemale alusele, — võetakse juure uusi lauljaid ka väljastpoolt linnateenijaskonda. Kuuldavasti kavatsetakse siia liita ka seni „Merilaulu“ nime all töötanud meeskoor. Koori uueks juhiks on kutsutud G. Ernesaks, häälesaadjaks K. Ots.

● Saaremaa praostkonna kirikumuusika tegelaste kongress on otsustanud korraldada eeloleval suvel Kuressaares vaimuliku Saaremaa laulupäeva, mille kava on määratud juba kindlaks.

● Kaitseliidu Päästaap korraldas jaanuarikuu algul kursused puhkpilliorkestrite juhtidele, kus käsitleti puhkpillimuusika küsimusi ja peeti referaate Kaitseliidu alasse puutuvaist muusikaküsimust.

● Vastseliina Laulu-Mängu Selts on otsustanud korraldada eeloleval suvel 14. juulil Vastseliina asunduse pargis laulupäeva. Muuseas on seltsi tegevuskavas ka operi lavastamine.

Tegev ja vastutav toimetaja

EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium:

prof. J. AAVIK, G. ERNESAKS, A. OINAS,

prof. J. VAKS.

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinn, Lai 11. telefon 431-82.

T. Vettik

A CAPPELLA

„LAULUKOORI JUHATAJA“ KÄSIRAAMAT

Põhjalik teos koorijuhatamise alasse kuuluvate küsimuste üle. Koostatud rahvakooriguhi normaalteadmiste kava alusel, lähtudes puhtpraktilisest õppemeetodist. Raamat sisaldab kokku üle 450 laulu, harjutuse, noodinäite, tabeli ja joonise.

Hind Kr. 5.—

Kirjastus ja ladu

EESTI LAULJATE LIIT

Tallinn, Lai tänav nr. 11. Posti jooksev arve nr. 235.

A. VIRBSOO.

„Lumivalge õieke“

„Üle vee“

Segakoorile.

Hind 10 senti.

Saadaval LAULJATE LIIDUS

Tallinn, Lai 11

Koori- ja orkestrijuhi
käsiraamat

TOIMETANUD R. RITSING.

Sisaldab koorijuhatamise alasse puutuvaid kirjutusi J. Arike, A. Kiissi, J. Kuru, K. Leichter, E. Mesiäise, A. Niitofi, Ed. Oja, R. Ritsingi, J. Simmi, J. Tamverki, A. Topmani, E. Tubini, A. Virkhausi sulest.

Hind kr. 4.50.

Saadaval Lauljate Liidus

TALLINN, LAI 11.

KÕIGILE MEESKOORI
LIIKMEILE!

EESTI MEESLAUL

I SARI

Eesti meeskooride lauluvara —
„Eesti Meeslaulu“ anded 1—50
kokku köidetult, ühes sisukor-
raga, korralikus kalingorköites
hind Kr. 5.—.

Eesti Meeslaulu annete sisu-
kord 1—50 andeni saadaval
20 senti eks.

EESTI LAULJATE LIIT

Tallinn, Lai 11.
Posti jooksev arve nr. 235.

UUDIS!

VALIK ÜHISLAULE I

Sisaldab 26 üldtuntud ja popu-
laarset ühehäälsset ühislaulu,
milliseid võib kasutada kokku-
tulekutel, aktustel, koosoleku-
tel, koosviibimistel jne.

Hind 15 senti.

Eesti Lauljate Liidu kirjastus

Tallinn, Lai 11. Posti jooksev arve nr. 235